

Opinnäytetyö (YAMK)

Sosiaali- ja terveysalan ylempi ammattikorkeakoulututkinto, gerontologinen asiantuntijuus

2021

Hanna Salomäki

SAIRAANHOITAJAOPISKELIJOI DEN ASEENTEET VANHUSTYÖTÄ KOHTAAN

Hanna Salomäki

SAIRAAHOITAJAOPISKELIJOIDEN ASENTEET VANHUSTYÖTÄ KOHTAAN

Tämän tutkimuksellisen kehittämisprojektin tavoitteena oli laatia kehittämissuosituksia vanhustyön vetovoimaisuuden kehittämiseksi sairaanhoitajaopintojen ja harjoittelun aikana. Toimintaympäristönä toimi Turun ammattikorkeakoulu ja kohdejoukkona oli syksyllä 2020 opintonsa aloittaneet sairaanhoitajaopiskelijat.

Maailman väestö vanhenee ja työvoiman tarve kasvaa vanhustenpalveluissa tulevaisuudessa. Ikääntyneiden hoitotyön vetovoimaisuutta tuleekin lisätä ja alan hyviä puolia tuoda esille, jotta alan tulevaisuus pystyttäisiin turvaamaan.

Kehittämisprojektin tutkimus toteutettiin sairaanhoitajaopiskelijoita haastattelemalla. Haastatteluun osallistui ensimmäisellä haastattelu kerralla 11 sairaanhoitajaopiskelijaa ennen vanhustyön ohjattua harjoittelua ja toisella haastattelu kerralla yhdeksän opiskelijaa vanhustyön ohjatun harjoittelun jälkeen.

Ensimmäisen haastattelun tuottaman tiedon perusteella osalla haastateltavista suhtautuminen vanhustyötä kohtaan oli negatiivista, joka oli syntynyt alan negatiivisen mediakuvan kautta. Osa haastateltavista koki neutraalia suhtautumista vanhustyötä kohtaan, johtuen kokemattomuudesta ja tietämättömyydestä alaa kohtaan. Pieni osa haastateltavista näki vanhustyön positiivisena ja mahdollisena uravalintana. Toisen haastattelun, vanhustyön harjoittelun jälkeen, tuottaman tiedon pohjalta haastateltavien suhtautuminen vanhustyötä kohtaan muuttui positiivisemmaksi ja arvostus vanhustyötä kohtaan kasvoi. Tutkimusten tulosten perusteella vanhustyön houkuttelevuutta voisi lisätä positiivisilla harjoittelukokemuksilla sekä positiivisella julkisella keskustelulla.

Tutkimuksellisen kehittämisprojektin tuottaman tiedon avulla laadittiin kehittämissuosituksia Turun ammattikorkeakoululle vanhustyön houkuttavuuden lisäämiseksi opintojen ja harjoittelun aikana. Keskeisimpinä kehittämissuosituksina ehdotetaan gerontologista opintojaksoa ennen vanhustyöhön suuntautuvaa opintojaksoa ja yhteistyön kehittämistä vanhustyön harjoittelupaikkojen kanssa sekä positiivisempaa julkista keskustelua koulussa.

ASIASANAT:

Sairaanhoitajaopiskelija, asenteet, vanhustyö, kehittäminen, vanhustyön houkuttelevuus

MASTER'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Health promotion, Master's degree, gerontological expertise

2021| 49 number of pages, 1 number of pages in appendices

Hanna Salomäki

ATTITUDES OF NURSESTUDENTS TOWARDS ELDERLYWORK

The aim of this research and development project was to develop development recommendations for developing the attractiveness of elderly work during nursing studies and internships. The operating environment was Turku University of Applied Sciences and the target group was nursing students who started their studies in autumn 2020.

The world's population is aging and the need for labor in elderly services will increase in the future. The attractiveness of nursing for the elderly must therefore be increased and the advantages of the sector highlighted in order to secure the future of the sector.

The research of the development project was carried out by interviewing nursing students. The first interview involved 11 nursing students before the supervised internship in elderly work and the second interview involved nine students after the supervised internship in elderly care.

Based on the information provided by the first interview, some of the interviewees had a negative attitude towards elderly work, which had arisen through a negative media image in the field. Some of the interviewees experienced a neutral attitude towards elderly work, due to inexperience and ignorance of the field. A small number of interviewees saw elderly work as a positive and possible career choice. Based on the information provided by the second interview, the internship of the elderly, the respondents' attitude towards the elderly became more positive and the appreciation of the elderly increased. Based on the results of the research, the attractiveness of work for the elderly could be increased through positive internship experiences as well as positive public debate.

With the help of the information produced by the research development project, development recommendations were prepared for Turku University of Applied Sciences to increase the attractiveness of elderly work during studies and internships. The most important development recommendations are the gerontology course before the course on elderly work and the development of co-operation with internships for the elderly, as well as a more positive public discussion at school.

KEYWORDS:

Nursingstudent, attitudes, elderlywork, development, attractiveness of elderlywork

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 KEHITTÄMISPROJEKTIN LÄHTÖKOHDAT	8
2.1 Sairaanhoitaja (AMK) koulutus	10
2.2 Sosiaali- ja terveystieteiden koulutus ja alan työllisyystilanne	11
3 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS	13
3.1 Gerontologisen hoitotyön vetovoimaisuus ja koulutuksen merkitys alalle työllistymisessä	14
3.2 Työllistyminen ja alalla pysyminen sairaanhoitaja opintojen jälkeen	17
4 TUTKIMUKSEN TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT	19
5 TUTKIMUKSEN EMPIIRINEN TOTEUTUS	20
5.1 Kohdejoukko ja aineistonkeruu	20
5.2 Aineiston keruu	20
5.3 Aineiston käsittely ja analyysi	22
6 TULOKSET	23
6.1 Sairaanhoitajaopiskelijoiden asenteet vanhustyötä kohtaan ennen ohjattua harjoittelua	23
6.2 Opiskelijoiden asenteet vanhustyötä kohtaan ohjatun harjoittelun jälkeen	27
6.3 Kehittämisen keinot vanhustyön houkuttelevuuden lisäämiseksi opintojen aikana ja harjoittelussa	30
7 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	35
7.1 Eettisyys	35
7.2 Luotettavuus	36
8 POHDINTA, JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISSUOSITUKSET	38
8.1 Pohdinta ja johtopäätökset	38
8.2 Kehittämissuosituksien	40
9 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN ARVIOINTI	43

LÄHTEET

44

LIITTEET

Liite 1. Kysely turun ammattikorkeakoulun sairaanhoitajaopiskelijoille

KUVIOT

Kuvio 1. Projektin eteneminen.

9

Kuvio 2. Opiskelijoiden ajatuksia vanhustyön vetovoimaisuuden kehittämiseksi.

41

TAULUKOT

Taulukko 1. Kategorioiden muodostuminen ensimmäiseen tutkimustehtävään.

23

Taulukko 2. Kategorioiden muodostuminen ohjatun harjoittelun jälkeen.

27

Taulukko 3. Kategorioiden muodostuminen toiseen tutkimustehtävään.

31

1 JOHDANTO

Maailman väestö vanhenee. On ennustettu, että vuoteen 2050 mennessä joka neljäs Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa asuva henkilö olisi vähintään 65-vuotias. (United nations 2020.) Iäkkäiden ihmisten määrä kasvaa nopeasti myös Suomessa, minkä on ajateltu johtuvan sekä pienestä syntyvyydestä, että elinajanodotteen kasvusta. Ennusteen mukaan vuonna 2065 yli 90- vuotiaita on jo 190000. (Terveyskylä 2020.)

Vanhuspalvelulaki tuli voimaan Suomessa vuonna 2013. Lain tarkoituksena on tukea ikääntyneen väestön toimintakykyä, hyvinvointia ja itsenäistä suoriutumista sekä vahvistaa ikääntyneiden osallistumista väestö- ja yksilötasolla ja parantaa palvelujen saataavuutta. Valtakunnallisena tavoitteena onkin tukea ikääntyneiden asumista omassa kodissaan. (Valvira 2020.) Vuonna 2018 vanhuspalveluiden (säännöllisiä) kotihoidon asiakkaita oli 51750kpl ja henkilöstöä 16083kpl ja pitkäaikaishoidossa vastaavat luvut olivat 41055 asiakasta ja 28722 henkilökuntaan kuuluvaa. (THL 2018.) Kotihoidossa asiakkaat ovat entistä heikkokuntoisempia ja paljon palvelua tarvitsevien asiakkaiden määrä kasvaa jatkuvasti, kun taas ympärivuorokautisessa hoidossa asiakasmäärä laskee ja siksi henkilöstömitoitus paranee. Työvoiman tarve kasvaakin vanhustenpalveluissa etenkin kotihoidon osalta ja vanhuspalveluihin tarvitaan lisää toimintakyvyn tukemisen ammattilaisia. (THL 2019.)

Kuinka sitten saada hoitohenkilöstöä ja etenkin sairaanhoitajia kiinnostumaan vanhustyöstä ja hakeutumaan sen pariin. Vanhustyötä, kun ei nähdä kovinkaan suosittuna alana ja vanhustyön pariin on ajateltu ennemminkin ajaututtavan. Henkilöstön määrän vähyys, palkkaus ja työn arvostus on noussut selkeästi esille, kun puhutaan vanhustyön haasteista. (Lappalainen 2020, 49-50.) Ammattijärjestö Tehyn lääkkeit vanhustyön hoitajapulaan ovat palkkatason parannus, työolosuhteiden kehittäminen, riittävän henkilöstömäärän turvaaminen, urakehitysmahdollisuuksien lisääminen ja hyvän esimiestyön ja johtamisen mahdollistaminen jokaisessa yksikössä. (Flinkman 2019, 27.)

Ikääntyneiden hoitotyön vetovoimaisuutta tuleekin lisätä ja alan hyviä puolia tuoda esille, jotta alan tulevaisuus pystyttäisiin turvaamaan ja, että myös työntekijöitä olisi riittävästi. Yhtenä ajatuksena hoitoalan arvostettavuuden ja tunnettavuuden parantamiseksi on ehdotettu myös esimerkiksi alan positiivista julkista mainostamista. Myös palkkaukseen ja henkilökunnan määrään on toivottu parannusta, jotta alasta saataisiin houkuttelevampaa. Huomionarvoista on myös se, että hoitajan positiivinen asenne omaa työtään

kohtaan ja esimiehen hyvä ja kannustava johtaminen voisi vahvistaa myös osaltaan vanhustyön vetovoimaisuutta. (Aalto 2014, 79-81.)

Tässä tutkimuksellisessa kehittämisprojektissa ollaan kiinnostuneita siitä, kuinka vanhustyön houkuttelevuutta voisi kehittää jo sairaanhoitajaopintojen ja harjoittelun aikana. Mielenkiintoista on myös se, voisiko opiskelijoiden näkemysten mukaan opintojen sisällöllisillä muutoksilla tai harjoittelujen ajankohdilla ja määrillä olla vaikutusta sairaanhoitajaopiskelijoiden asenteisiin. Opiskelijat suorittivat ensimmäisen vanhustyön harjoittelunsa tammikuussa 2021 vain 5kk opintojen aloittamisen jälkeen, joten huomionarvoiseksi harjoittelujaksojen merkityksestä teki se, voisiko harjoitteluympäristöllä olla vaikutusta sairaanhoitajaopiskelijoiden asenteisiin vanhustyötä kohtaan, vanhustyön vetovoimaisuuden lisääntymiselle ja vanhustyöhön työllistymiselle sairaanhoitajaopintojen jälkeen.

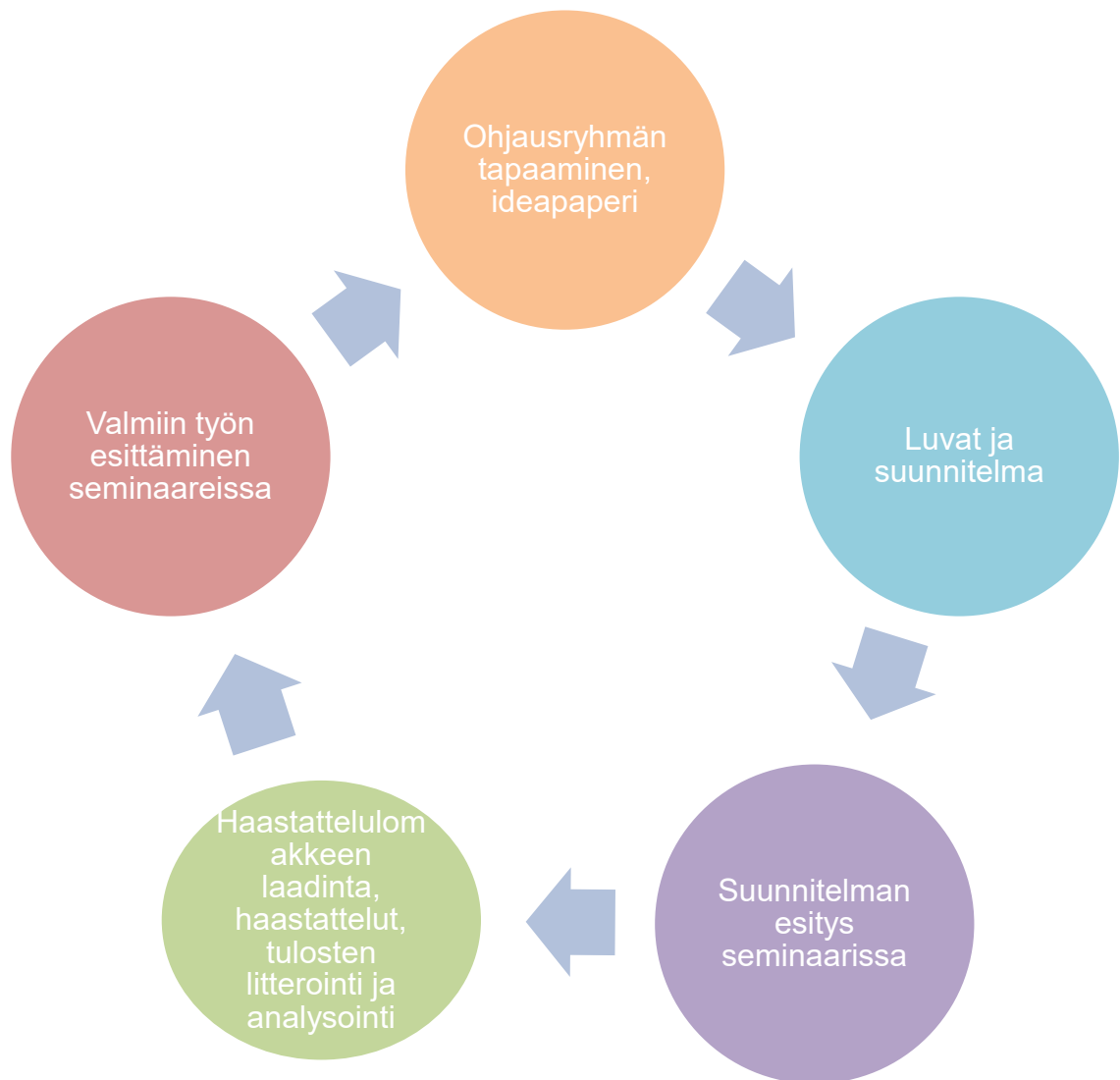
Tämän tutkimuksellisen kehittämisprojektin tavoitteena oli laatia haastatteluaineiston perusteella kehittämissuositukset Turun ammattikorkeakoululle (Turun AMK) vanhustyön vetovoimaisuuden kehittämiseksi sairaanhoitajaopintojen ja harjoittelun aikana.

2 KEHITTÄMISPROJEKTIN LÄHTÖKOHDAT

Tässä tutkimuksellisessa kehittämisprojektissa arvioitiin laadullisen tutkimuksen avulla sairaanhoitajaopiskelijoiden asenteita ja ajatuksia vanhustyötä kohtaan ja kuinka vanhustyön houkuttelevuutta voisi kehittää jo sairaanhoitajaopintojen ja harjoittelun aikana. Turun amk:n elokuussa 2020 opintonsa aloittaneet yhden ryhmän sairaanhoitajaopiskelijat (n=20) haastateltiin ennen ensimmäistä harjoittelua (n=11) ja harjoittelun jälkeen (n=9). Opinnäytetyön tarve oli tunnistettu Turun ammattikorkeakoulussa ja korkeakoulun sairaanhoitajakoulutuksessa oli halu kehittää vanhustyön houkuttelevuutta opintojen ja harjoittelujakson aikana. Aihe on tärkeä myös väestökehityksen vuoksi, jotta tulevaisuudessa pystytään turvaamaan laadukas vanhustyö ja riittävä henkilöstön saanti.

Turun ammattikorkeakoulun sairaanhoitajalinjalle haki syksyllä 616 opiskelijaa 50 hakijapaikkaa kohti, joten tulijoita on moninkertainen määrä aloituspaikkoja kohti (Turku AMK 2020).

Tutkimuksellisen kehittämisprojektin ohjausryhmä muodostui YAMK tutor opettajasta sekä kahdesta AMK sairaanhoitajakoulutuksen opettajasta. Ohjausryhmän kanssa opinnäytetyön aihetta käytiin kattavasti lävitse, opettajatuutorin kanssa vieläkin aktiivisemmin. Opinnäytetyön tekeminen alkoi aihevalinnan jälkeen ideapaperin täyttämällä sekä alustavalla kirjallisuuskatsauksella, jonka jälkeen opinnäytetyön suunnitelma pääsi käynnistymään. Opinnäytetyöhön liittyvät sopimuspaperit laadittiin mentorin kanssa ja tutkimuslupa haettiin Turun ammattikorkeakoululta. Opinnäytetyösuunnitelma esitettiin suunnitelmaseminaarissa, jonka jälkeen opiskelijoille suunnattu teemahaastattelurunko laadittiin. Haastattelun teemoina käytettiin opiskelijoiden asenteita vanhustyötä kohtaan sekä mahdollista työllistymistä vanhustyön pariin ja koulutuksen sisältämien gerontologisten opintojen merkitystä asenteisiin ennen ja jälkeen vanhustyön toimintaympäristöön suuntautunutta harjoittelua. Ensimmäinen haastattelu toteutettiin loka-marraskuussa 2020 ja seuraava helmikuussa 2021. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin, jonka jälkeen tulokset analysoitiin sisällönanalyysin avulla. Opinnäytetyö esitettiin KV- seminaarissa huhtikuussa sekä Non-Stop seminaarissa kesäkuussa. Opiskelijalla oli aikaisempaa kokemusta laadullisen tutkimuksen tekemisestä aiemmissa AMK opinnoissa yli kymmenen vuoden takaa. (Kuvio.1)

Kuvio 1. Projektin eteneminen.

2.1 Sairaanhoidaja (AMK) koulutus

Ammattikorkeakoulun tehtävänä on antaa muun muassa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin sekä tukea opiskelijan ammatillista kasvua. Ammattikorkeakoulun tuleekin tarjota mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen. (Finlex 2014.)

Sairaanhoidajana voi toimia vain sairaanhoidajan tutkinnon suorittanut, laillistettu ammattihenkilö. Tutkinnon suoritettua, ammattioikeuksia tulee hakea sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvirasta. (Turku AMK 2020.) Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto myöntää hakemuksesta oikeuden harjoittaa sairaanhoidajan ammattia laillistettuna ammattihenkilönä henkilölle, joka on suorittanut kyseiseen ammattiin johtavan koulutuksen Suomessa (Finlex 1994). Tämän jälkeen sairaanhoidaja voi työskennellä useissa erilaisissa työpaikoissa, kuten perusterveydenhuollossa, erikoissairaanhoidossa, sosiaalihuollossa, yksityisen ja kolmannen sektorin tehtävissä, digitaalisissa palveluympäristöissä ja yksityisenä yrittäjänä. (Turku AMK 2020.)

Valmistumassa olevien sairaanhoidajaopiskelijoiden ammatillinen pätevyys on kaikkien tärkeitä tekijä terveydenhuollossa, sillä se liittyy ennen kaikkea ammatillisiin normeihin, potilasturvallisuuteen sekä hoidon laatuun (Kajander-Unkuri 2015, 5).

Sairaanhoidajaksi voi opiskella useissa eri ammattikorkeakouluissa. Sairaanhoidajatutkinnon voi suorittaa päiväopiskeluna tai monimuoto-opiskeluna. Sairaanhoidaja on monipuolinen hoitotyön asiantuntija, jonka tehtävänä on ennen kaikkea tukea ihmisten ja heidän perheidensä kokonaisvaltaista terveyttä. Tärkeimmät osaamisalueet sairaanhoidajan työssä ovatkin ihmisen kohtaamisen ja vuorovaikutuksen lisäksi toimintakyvyn ja terveyden tukeminen, sairauksien ja toiminnan vajavuuksien ehkäiseminen ja hoitaminen sekä toipumisen ja kuntoutumisen tukeminen ja kärsimyksen lievittäminen. Sairaanhoidajakoulutus koostuu sekä perusopinnoista että suuntautumisopinnoista, joissa voi syventää ja laajentaa omaa osaamistaan uratoiveidensa mukaan. Opinnoista n. 1/3 sisältää harjoittelua asiakastyössä sosiaali- ja terveysalan erilaisissa hoito- ja toimintaympäristöissä. (Laurea 2020.) Vuodesta 2010 vuoteen 2018 mennessä rekisteröityjen 18-68 vuotiaiden sairaanhoidajien voimassa olevien ammattioikeuksien määrä on noussut vajasta 100000 reiluun 115000 (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2020,10).

Tällä hetkellä tämän opinnäytetyön kohdeorganisaation, Turun ammattikorkeakoulun opintosuunnitelmaan kuuluu gerontologista hoitotyötä 3 op verran. Lisäksi opiskelijalla

on mahdollisuus valita vaihtoehtoisista suuntaavista opinnoista gerontologisen hoitotyön syventävät opinnot 5 op. (Turku AMK 2020.)

Gerontologinen sairaanhoitaja voi työskennellä useissa paikoissa, kuten kotihoidossa, palvelutaloissa, kotisairaalassa, eri tasoissa hoivakodeissa, seniorineuvolassa, palveluohjausyksikössä, eri yhdistyksissä, sairaanhoitajan vastaanotolla, geriatrian poliklinikalla, palliativisella poliklinikalla, sairaalan vuodeosastoilla ja saattohoito-osastolla. Gerontologisen sairaanhoitajan työllisyysnäkymät ovat hyvät, sillä väestö ikääntyy ja ikääntyvien parissa työskentelevien hoitajien tarve on jatkuvaa. Gerontologinen sairaanhoitaja tarvitseekin erityisesti taitoa kohdata ihmisiä aidosti ja yksilöllisesti. ”Hoitotyö vaatii tekijältään paljon, mutta ikääntyneiden aito kiitollisuus meitä gerontologisen hoitotyön ammattilaisia kohtaan antaa voimia ja intoa työhön”. (Saukko 2020.)

2.2 Sosiaali- ja terveysalan koulutus ja alan työllisyystilanne

Suomessa terveys- ja sosiaalipalveluissa työskenteli vuoden 2014 lopussa yhteensä 385 482 henkilöä. Työssäkävivistä naisista Suomessa vuonna 2014 29,5 prosenttia työskenteli sosiaali- ja terveyspalveluissa (16,1 % sosiaalipalveluissa ja 13,4 % terveyspalveluissa) Miehistä sosiaali- ja terveyspalvelussa työskenteli 4,0 prosenttia (sosiaalipalveluissa 1,7 % ja terveyspalveluissa 2,3 %). Näistä vanhusten palveluiden henkilöstöosuus oli 39 prosenttia (79 862). Sosiaalipalveluissa suurimpana toimialana oli vanhusten sosiaalipalvelut, kuten vanhainkodit, palvelukodit sekä kotipalvelut. Hieman yli puolet terveyspalvelujen henkilöstöstä työskenteli sairaalapalveluissa. Vanhusten palveluissa yksityisten yritysten osuus on samaan aikaan noussut runsaaseen viidennekseen. Terveys- ja sosiaalialan koulutuksen saaneita henkilöitä oli vuonna 2014 yhteensä 454 822. Määrä kasvoi 9 727 henkilöllä vuodesta 2013. Lähihoitajien määrä kasvoi 1 058 ja sairaanhoitajien ja terveydenhoitajien määrä 671 henkilöllä. Tilastojen mukaan terveys- ja sosiaalialan koulutuksen saaneet työllistyivät pääasiassa sosiaali- ja terveyspalveluihin, mutta monet toimivat julkisen hallinnon eri tehtävissä tai koulutuksen toimialalla opetus-tehtävissä. (Virtanen 2018, 1-4.)

Väestön ikääntyminen on aiheuttanut huolta siitä, onko työikäisessä väestössä ja etenkin hoiva-alalla tarpeeksi työntekijöitä tuottamaan tulevaisuudessa tarvittavat hoito- ja hoivapalvelut (Työ- ja elinkeinoministeriö 2015,19). Henkilöstömitoituksesta iäkkäiden henkilöiden tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa

säädetään laissa, joka tuli voimaan 1.10.2020 siirtymäajalla. Siirtymäaika päättyy 1.4.2023, jolloin henkilöstömitoitus tulee olla vähintään 0,7 työntekijää asiakasta kohti. Henkilömitoitus tulee siis nousemaan tämänhetkisestä 0,5 työntekijästä 0,2 työntekijällä, mikä korostaa työvoiman tarvetta vanhustyössä entisestään. (STM 2021.)

3 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tähän opinnäytetyöhön valmistauduttiin perehtymällä aikaisempaan tutkimusaineistoon kirjallisuuskatsauksen avulla. Tutkimuksen viitekehysten avulla voidaan osoittaa miltä osin aikaisempi tutkimustieto on sekä menetelmällisesti että sisällöllisesti merkityksellinen tämän tutkimuksen kannalta (Hirsjärvi ym 2009, 121). Jotta tutkimukselle pystytään luomaan tausta, oli tässä opinnäytetyössä tärkeää löytää tutkimusaiheita, jotka liittyivät suoranaisesti juuri tähän tutkimukseen (Hirsjärvi 2009, 259). Tämän työn kirjallisuuskatsaukseen haettiin tietoa sairaanhoitajakoulutuksesta ja siitä miten laajasti gerontologiset opinnot sisältyvät opintoihin. Tärkeää oli löytää tietoa myös siitä, mikä vaikutus gerontologisilla opinnoilla ja harjoittelujaksoilla oli opiskelijoiden asenteisiin jo koulutuksen aikana ja kuinka moni työllistyi tai aikoi työllistyä vanhustyön alalle sairaanhoitaja opintojen jälkeen. Tietoa etsittiin myös siitä, millaiseksi työntekijät kokivat työskentelyn vanhustyön parissa ja mitkä tekijät myötävaikuttivat alalta pois siirtymiseen.

Hoitotyön opiskelijoiden asenteista ja suhtautumisesta vanhustyötä kohtaan löytyi runsaasti tietoa. Kehittämisehdotuksiakin vanhustyön houkuttelevuuteen löytyi lukuisia, mutta mielenkiintoisen aiheesta teki se, miksi edelleenkään vanhustyöstä ei ole saatu riittävän houkuttelevaa, jotta se työllistäisi vastavalmistuneita sairaanhoitajia. Aikaisempia tutkimuksia myös vanhustyöhön suhtautumisesta ja asennoitumisesta löytyi kiitettävästi. Sitä vastoin opiskelujen jälkeisestä työllistymisestä löytyi hyvin vähänlaisesti tilasto- ja tutkimustietoutta. Aikaisemmista tutkimuksista kävi kuitenkin ilmi se, että tarvetta jatkotutkimuksille ja kehittämiselle löytyy, sillä vanhustyötä ei koeta vielä tänä päivänäkään kovinkaan houkuttelevaa. Tämän vuoksi olisikin erittäin tärkeää löytää keinoja vanhustyön imagon parantamiseksi ja saada valmistuvia sairaanhoitajia innostumaan vanhustyöstä ja sitä kautta hakeutumaan vanhustyön pariin myös opintojen päätyttyä.

Kirjallisuuskatsauksessa tiedonhakuun panostettiin käyttämällä erilaisia tiedonhakuvälineitä. Tietokannoista käytössä oli Finna, google, google scholar, medic ja pubmed sekä eri korkeakoulujen www- sivustot. Tiedonhaussa käytettiin sekä suomeksi että englanniksi erilaisia hakusanoja ja niiden yhdistelmiä, kuten: harjoittelun merkitys vanhustyössä, opiskelijoiden asenteet vanhustyötä kohtaan, vanhustyöhön suhtautuminen, sairaanhoitajaopiskelija vanhustyössä, sairaanhoitajan työllistyminen ja englanninkielisinä hakusanoina: nursestudent, old people, elderly work, geriatric, attitudes, employment after study. Aikaisempien tutkimusten tiedonhaussa käytettiin eri rajauksia koskemaan

vain tutkimuksia, artikkeleita, tiedejulkaisuja tai vain kotimaisia ja englanninkielisiä julkaisuja. Alustavassa kirjallisuushaussa löytyi merkityksellisiä tutkimusaineistoja 27kpl, jotka kaikki hyödynnettiin. Tiedonhaun ulkopuolelle jätettiin amk tasoiset opinnäytetyöt, koska niitä ei voitu pitää tieteellisesti laadukkaina. Kirjallisuuskatsauksen haut tehtiin toukokuussa 2020.

3.1 Gerontologisen hoitotyön vetovoimaisuus ja koulutuksen merkitys alalle työllistymisessä

Gerontologisen koulutuksen tulevaisuuden haasteina on ajateltu olevan se, kuinka saada opiskelijat ja työntekijät kiinnostuneimmiksi ikääntyneiden hoitotyöstä. Samaan aikaan tulisi kuitenkin kehittää myös aktiivisesti koulutusta ja opetusta sekä saada ikääntyneiden hoitotyöstä kiinnostavampaa. On ajateltu, että asenteiden myönteisyydellä olisi mahdollisuus saada gerontologisen hoitotyön kuva positiivisemmaksi. (Tohmola 2015, 51.) Gerontologinen hoitotyö vaatii tekijältään erityisosaamista ja tämän vuoksi myös gerontologisen hoitotyön kannalta keskeisiin osaamisalueisiin on syytä kiinnittää huomiota jo koulutuksessa. Vankka geriatrinen ja gerontologinen tietämys onkin tärkeä osa onnistunutta gerontologista hoitotyötä. Huomionarvoista on kuitenkin se, että tämä tieto yksinään ei takaa gerontologisen hoitotyön osaamista, vaan siihen kuuluvat kokonaisuudessaan myös tietotaito muun muassa ikääntyneen kivunhoidosta, terveyden edistämisestä sekä eettisyydestä ja vuorovaikutustaidoista. (Tarhonen 2013, 58- 59.)

On ajateltu myös, että hoitotyön opiskelijoiden empatiakyvykyys ja myönteinen asenne vanhuksia kohtaan voivat auttaa osaltaan parantamaan vanhusten hoitoa. Tutkimuksella on pystytty osoittamaan, että empatiataitokoulutus paransi hoitotyön opiskelijoiden empatiaa ja suhtautumista vanhuksiin. Tämän vuoksi empatiakoulutus olisikin suositeltavaa sisällyttää sairaanhoitajien opetussuunnitelmaan. (Ghadakpour ym. 2018.)

Huolestuttavaksi vanhusten hoidon tulevaisuuden kannalta tekee myös se, että nuoret lähi- ja sairaanhoitajaopiskelijat eivät pidä vanhustyötä kovinkaan vetovoimaisena alana opintojen alkuvaiheessa (Kuukka & Kuosa 2016, 58). Lähi- ja sairaanhoitajaopiskelijoille tehty kysely paljasti, että suurin osa vastaajista koki, että vanhustyön vetovoimaisuutta voisi lisätä vanhustyön mahdollisuuksilla tiedottamisella. Myös resurssien, henkilöstön hyvinvoinnin, palkkauksen ja etuuksien lisäämisellä sekä työskentelymenetelmien kehittämisellä voisi olla vaikutusta vanhustyön vetovoimaisuuden lisäämiseksi. (Kuukka & Kuosa 2016, 46-48.) Kokemuksista esiin on noussut myös se, ettei vanhustyön heikon

vetovoimaisuuden syy ole itse vanhuksissa asiakasryhmänä, vaan nimenomaan työoloissa (Himanen ym. 2020). Myös sosiaali-alan opiskelijoille tehdyn tutkimuksen perusteella todettiin, että opiskelijat arvostavat ikääntyneitä ja vanhustyötä, mutta vain harva on kiinnostunut työskentelemään alalla. Vanhustyö nähtiin niin henkisesti kuin fyysisestikin raskaana, alipalkattuna ja ylityöllistettynä alana. Vanhustyössä vetovoimaa lisäävinä tekijöinä nähtiin kuitenkin työn ihmisläheisyys ja itsenäisyys, asiakkaat ja työkaverit. Myös sosiaali-alan koulutukseen toivottiin lisää vanhustyön opintoja. (Honkonen 2019, 72-74.) Ruotsissa Geriatrinen hoitotyö ei ole suosittua hoitajaopiskelijoiden ja rekisteröityjen sairaanhoitajien keskuudessa. Siksi onkin tärkeää, että opettajat ja muut hoitotyön kehittäjät, kiinnittävät huomiota vanhusten hoidon kannalta tärkeisiin suuntauksiin. Sairaanhoitajien koulutuksessa suositellaankin kohdennettua kokemusta vanhusten hoidosta, jotta opiskelijat pääsisivät luomaan positiivisia kokemuksia vanhustyötä kohtaan. (Gustavsson ym. 2001.)

Vanhustyön negatiiviseen asennoitumiseen voi osaltaan vaikuttaa myös se miten yhteiskunnan koetaan suhtautuvan vanhuksiin. Vuonna 2008 tehdyssä tutkimuksessa haastateltavat kokivat yhteiskunnan suhtautumisen vanhuksiin ja vanhustyön arvostukseen aliarvioivana. Haastateltavat itse eivät olleet myöskään kiinnostuneita vanhusten hoitotyöstä, vaikkakin yli puolet vastaajista uskoikin työskentelevänsä vanhustyön parissa valmistuttuaan. Opiskelijoille oli välittynyt vanhustyöstä raskas, rutiinomainen, aliarvostettu ja yksitoikkoinen kuva jo kliinisen harjoittelun tai aikaisempien kokemusten myötä. Pääosin kielteinen suhtautuminen oli myös heillä, joilla ei aikaisempaa kokemusta vanhustyöstä ollut. Koulutuksessaan opiskelijat odottivat panostamista mielenkiinnon herättämiseen ja erikoisosaamiseen. Vaikka vanhustyötä ei koettukaan mielekkääksi, kokivat opiskelijat vanhustyön opinnot tarpeellisiksi. (Hautala 2008,49.) Myös yhteiskunnallisessa keskustelussa esille nousevat teemat näkyvät tavoissa, joilla opiskelijat merkityksellistävät vanhuutta. Opiskelijoiden keskuudessa kritisoitiinkin yhteiskunnan nykyisiä toiminta- ja menettelytapoja, jolloin keskeiseksi näkökulmaksi nousi myös toiveet vanhojen ihmisten kunnioittamisesta. (Kuitunen 2015, 36.)

Harri ja tutkimuskumppanit (2007) toteavatkin, että koulutuksella on myönteinen vaikutus vanhustyön kehittymiseen ja, että vanhustyöhön liittyvät erikoistumisopinnot ovat hyvin tärkeitä vanhustyön asiantuntijoiden kouluttamiseksi, mikä taas osaltaan nostaa vanhustyön arvostusta. Kaarlela (2013) Pro gradu kuitenkin tuo esille sen seikan, että sairaanhoitajakoulutuksessa vanhuksiin liittyvä opetus tulisi olla ennemminkin koulutuksen lopussa, jolloin perustiedot sairauksien hoidosta olisi jo valmiiksi hankittuna.

Jatkotutkimusaiheina esiin nousikin sairaanhoitajakoulutuksen gerontologisen hoitotyön laajuuden, sisällön ja ajankohdan merkitys alalle hakeutumiseen. Myös Kaihlanen (2019) tutkimus osoittaa, että sairaanhoitajakoulutuksen viimeisessä harjoittelussa olevien tekijöiden toteutumisen avulla voidaan edistää siirtymää opiskelijasta sairaanhoitajaksi. Lisäksi todettiin, että hyvä harjoittelukokemus voi edistää vastavalmistuneiden sairaanhoitajien halukkuutta pysyä työpaikoillaan sekä sairaanhoitajan ammatissa ensimmäisten työvuosien aikana. Mielenkiintoista on kuitenkin se, että mieshoitajat ovat olleet motivoituneita vanhustyöhön ja kokeneet työn palkitsevana ja antoisana ja alalle hakeutuminenkin on tapahtunut tietoisena ja harkittuna valintana (Leino 2008, 47).

Näin voimmekin todeta useampaan eri tutkimukseen pohjautuen, että koulutuksella on, kuin onkin mahdollista vaikuttaa myönteisesti sairaanhoitajaopiskelijoiden kiinnostukseen iäkkäiden hoitotyöhön uravalintana, ainakin lyhytaikaisesti (Koskinen 2016, 69). Sairaanhoitajaopiskelijoiden lisäksi koulutuksella voidaan vaikuttaa yhtä lailla koko terveydenhuoltoalanopiskelijoiden suhtautumiseen vanhusten hoitotyöhön, mutta se vaatii yhteistyötä työelämän ja oppilaitosten välillä ja ehkä jopa ihan opetussuunnitelmallisia ratkaisuja. Kliinisen kokemuksen merkitys on todella suuri opiskelijan hoitajuuteen kasvamisessa ja usein ensimmäinen harjoittelujakso suuntautuukin heikkokuntoisten vanhusten pariin, mikä saattaa osaltaan muodostua hyvinkin pelottavaksi ja kielteisiä ajatuksia herättäväksi. Tämän vuoksi harjoittelun aloittaminen terveiden ja omatoimisten vanhusten parissa voisi tehdä paremman vaikutuksen opiskelijan suhtautumisessa gerontologiseen hoitotyöhön. (Hautala 2008, 50.) Tämä sama on todettu myös Uudessa Seelannissa, jossa tutkimustulokset tukeutuvat kansainväliseen näyttöön siitä, että vanhustyötä koskeva koulutus teoretietoineen ja kliinisine harjoitteluineen muuttaa asenteita positiivisempaan suuntaan (Gilmour & Rodgers 2011). Kliinisellä harjoittelulla onkin tärkeä rooli opiskelijoiden polulla ammattilaiseksi. Manninen (2014) toteaaakin, että aitouden kokemuksen tulisi olla perustana kliinisten oppimisympäristöjen suunnittelulle. Onkin siis tärkeää, että opiskelijat saavat aitoja kokemuksia vanhustyöstä ja vanhuksista harjoittelujaksoillaan. Australiassa tehdyt avaintutkimukset osoittivat, että vaikka sairaanhoitajilla on myönteinen asenne vanhuksia kohtaan, heillä on merkittäviä puutteita tietotaidoissa koskien juurikin kliinisiä käytäntöjä, ikääntymisen sosioekonomiaa ja ikääntyneiden potilaiden erikoissairaanhoitoa (Chew ym 2007, 41). Australiassa on myös pystytty osoittamaan tutkimuksen avulla, että opiskelijat ja rekisteröidyt sairaanhoitajat eivät pidä työskentelystä vanhusten kanssa. Sairaanhoitaja opiskelijoiden syrjäytyminen vanhusten hoidosta onkin osoitus laajemmasta ongelmasta, joka yleisesti ottaen sisältää hoitotyön asenteita. (Stevens 1995.)

Sairaanhoitajat ovat kuitenkin halukkaita kehittämään vanhusten hoitotyötä ja he näkevät koulutuksen tärkeänä. Tämä haastaakin työnantajat lisäämään työpaikkakoulutusta ja kehittämään palautekulttuuria, jotta vanhusten hoitotyötä pystyttäisiin kehittämään myös tulevaisuudessa. (Launonen 2014, 65.) Sairaanhoitajien työhön sitoutumista myös pitkäaikaishoidossa voidaan parantaa kehittämällä työn organisointia ja johtamista sekä huolehtimalla siitä, että hoitajat pystyvät työssään hyödyntämään omaa osaamistaan ja pääsevät vaikuttamaan omaan työhönsä. On myös ajateltu, että lisäämällä sairaanhoitajien ammatillisen asiantuntijatoiminnan mahdollisuuksia ja tukemalla lähihoitajia entistä syvempään ammattinsa hallintaan, voitaisiin saavuttaa sekä vanhustenhoidon asiakkaiden, työntekijöiden että yhteiskunnan kannalta hyvinkin merkittäviä ja myönteisiä tuloksia. Nämä molemmat ulottuvuudet vaikuttavat sekä pitkäaikaishoidon ja itse vanhustyön vetovoimaisuuteen sekä sen uskottavuuteen hyvän hoidon toteuttamisessa. (Ruontimo 2009, 54-55.)

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti jo 7.2.2006 professori Sirkka-Liisa Kivelän laatimaan ehdotukset toimenpiteistä, joiden avulla geriatriasta hoitoa ja vanhustyötä voidaan laadullisesti kehittää vastaamaan uusinta tutkimustietoa. Tässä raportissa selvityshenkilö ehdottaa, että kaikkien ammattikorkeakoulujen hoitotyön koulutusohjelmien, kuten sairaanhoitaja AMK ja terveydenhoitaja AMK opintoihin tulee kuulua normaalin vanhenemisen, gerontologisen hoitotyön ja vanhusten lääkehoitojen opintoja. ”Käytännön vanhustenhoidon opetus tulee järjestää teoreettisten opintojen jälkeen korkeatasoisissa avohoidon ja laitoshoidon palveluissa. Siihen tulee kuulua opintoja ehkäisystä, arvioinnista, kuntoutumista edistävistä toiminnasta, pitkäaikaishoidon lääkkeettömistä hoidoista sekä vanhuk- sille tarjolla olevista erilaisista palvelumuodoista”. (Kivelä 2006, 101.)

3.2 Työllistyminen ja alalla pysyminen sairaanhoitaja opintojen jälkeen

Hoitajakoulutuksen suosio on tilastojen mukaan selvässä laskussa ja keskustelu vanhustyöstä heijastuu koko alalle ja vaikuttaa alan vetovoimaan. Alan kuormittavuudesta ja uupumuksesta on kirjoitettu paljon ja paljon palstatilaa onkin saanut hoivakotien vakavat ongelmat ja sairaanhoitajien joukkopako. (Kurtti 2020.)

Valmistuneilla sairaanhoitajilla on monia haasteita, jotka vaikuttavat onnistuneeseen siirtymiseen käytännön työhön. Terveystenhoito on jatkuvien muutosten alla, mutta muuttuvassa terveydenhuollon ympäristössä muuttumattomana pysyy sairaanhoitajien jatkuva tarve. Tukeakseen vastavalmistuneita sairaanhoitajia, on organisaatioiden

ymmärrettävä, että itsenäiset käytännöt ja kriittisen ajattelun taidot kehittyvät ajan myötä asianmukaisella tuella. (Hofler & Thomas 2016.)

Lappalainen (2020) tavoitteena oli selvittää miksi ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen hoitajat olivat hakeutuneet alalle ja mitä he halusivat muuttaa työssään. Tuloksista ilmeni, että alalle hakeutumisen syitä olivat ihmisläheisyys, työhön ajautuminen, työn sisältöön tutustuminen ja työllistyminen. Muutostoiveita ilmeni henkilöstön määrässä, työn jaossa sekä palkkauksessa ja työn arvostuksessa.

Myös hoitajien sitoutumista ikäihmisten hoitotyöhön ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä on tutkittu ja tutkimustuloksista ilmeni hoitajien sitoutumiseen ikäihmisten hoitotyöhön vaikuttavien tekijöiden olevan monisäikeiset. Hoitajien sitoutumisen on nähty vähentävän hoitajien aietta lähteä pois ikäihmisten hoitotyöstä ja organisaatioista. Hoitajien sitoutumiseen voidaan vaikuttaa eniten hoitotyön johtajien ja organisaatiotason päätöksenteon kautta. Lisäksi Hoitajien työn kuormittavuuden pitää olla kohtuullinen ja hoitajien oman työn hallintaa tulee olla sopivissa määrin. (Riihelä 2020, 42-43.) Erään Amerikkalaistutkimuksen mukaan sairaanhoitajien kliinisen työn lopettamispäätöksen taustalla olivat puolestaan muun muassa epäystävällinen työympäristö, työn ”yksinäinen” luonne sekä tuen puute. Epäystävällisen työpaikan ilmapiirille oli ominaista myös sukupuoleen kohdistuva hyväksikäyttö ja seksuaalinen häirintä. (Mackusick & Minick 2010, 337.)

Vuonna 2015 tehty tutkimus paljastaa kuitenkin myös sen, että vuosittain noin 10 prosenttia sairaanhoitajista muuttaa kliinistä alaansa vanhusten hoitotyön pariin. Tämä ei kuitenkaan päde vielä ensimmäisinä vuosina valmistumisen jälkeen. Todennäköisyys sairaanhoitajien siirtymiseen läkkäiden ihmisten hoitotyön pariin kasvaa uran aikana ja useimmiten siihen liittyvät sairaanhoitajien odotukset uralla etenemiseen, kuten esimies- aseman saavuttamiseen ja osa-aikatyöhön. Tulokset osoittavat kuitenkin myös sen, että työyhteisö itsessään voisi tehdä enemmän parantaakseen houkuttelevuuttaan koulutettujen sairaanhoitajien kannalta. (Abrahamsen 2019, 10.)

4 TUTKIMUKSEN TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Tämän tutkimuksellisen kehittämisprojektin tarkoituksena oli arvioida sairaanhoitajaopiskelijoiden asennoitumista vanhustyötä kohtaan ennen vanhustyön harjoittelua ja sen jälkeen. Lisäksi tarkoituksena oli arvioida sairaanhoitajaopiskelijoiden näkemyksiä siitä, miten vanhustyön houkuttelevuutta voitaisiin kehittää sairaanhoitajaopintojen aikana ja harjoitteluissa. Tavoitteena oli laatia kehittämissuositukset vanhustyön vetovoimaisuuden kehittämiseksi sairaanhoitajaopintojen ja harjoittelun aikana.

Tutkimustehtävät olivat:

1. Miten sairaanhoitajaopiskelijat asennoituvat vanhustyötä kohtaan ennen vanhustyön harjoittelua ja sen jälkeen?
2. Miten sairaanhoitajaopiskelijat näkivät, että vanhustyön houkuttelevuutta voisi lisätä jo opintojen aikana ja harjoittelussa?

5 TUTKIMUKSEN EMPIIRINEN TOTEUTUS

Tutkimusaihetta käsittelevään kirjallisuuteen perehtyminen suuntautuu aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen ja punnitsee sen pohjalta tutkimustehtävää sekä tutkimuksen näkökulmaa ja rajausta edeten siten konkreettiseen aineistonkeruuseen (Hirsjärvi ym 2009, 109). Laadullisessa tutkimuksessa käytetään aineistonkeruumenetelminä yleisimmin havainnointia, erilaisia dokumentteja tai haastatteluja. Tämän tutkimuksen aineiston keruu suoritettiin teemahaastattelurunkoon perustuvan kahteen kertaan toteutetun teemahaastattelun muodossa. (Paunonen & Vehviläinen-Julkunen 1998, 30.)

5.1 Kohdejoukko ja aineistonkeruu

Tämän tutkimuksellisen kehittämisprojektin kohdejoukkona olivat Turun ammattikorkeakoulun syyskuussa 2020 aloittaneet yhden ryhmän sairaanhoitajaopiskelijat. Ensimmäiseen haastatteluun osallistui 11 opiskelijaa ja toisella haastattelukerralla 9 opiskelijaa. Sairaanhoitajaopiskelijat valittiin satunnaisesti yhdestä aloittaneesta sairaanhoitajaopiskelijaryhmästä ryhmän vastuuopettajan tuella. Opiskelijoita ryhmässä oli yhteensä 28, joista kahdeksalla oli aiempaa hoitoalan taustaa. Nämä rajattiin tutkimuksen ulkopuolelle, koska tutkimukseen haluttiin henkilöitä, joilla ei ollut aikaisempaa kokemusta vanhustyöstä. Kaksi ryhmän opiskelijoista eivät suorittaneet aktiivisesti opintojaan ja yksi luokasta oli keskeyttänyt opintonsa. Heidät rajattiin kohdejoukon ulkopuolelle. Näin ollen tutkimukseen rekrytoitiin 17 opiskelijaa. Vastausprosentti ensimmäiseen haastatteluun oli 65% (N17, = n11) ja toiseen haastatteluun 53% (N17, = n9).

5.2 Aineiston keruu

Ensimmäinen haastattelu tehtiin loka-marraskuussa vuonna 2020 ennen opiskelijoiden ensimmäistä työharjoittelujaksoa vanhustyön toimintaympäristössä ja toinen haastattelu helmikuussa vuonna 2021 vanhustyön harjoittelujakson jälkeen. Opiskelijat olivat iältään 18 vuoden ja 27 vuoden väliltä ja ja sukupuoleltaan sekä naisia että miehiä. Lähihoitaja-tutkinnon omaavat opiskelijat rajattiin tutkimuksen ulkopuolelle.

Aineisto kerättiin teemahaastattelulla kahteen kertaan, sillä haluttiin tietää, onko vanhustyön harjoittelujaksolla vaikutusta opiskelijoiden asenteisiin vanhustyötä kohtaan.

Haastattelut toteutettiin Teams sovelluksen ja tallennuksen avulla. Haastattelukysymysten laadinnassa hyödynnettiin aikaisempaa kirjallisuutta muun muassa Kaarlela (2013) Pro gradu- tutkielmaa, joka toi esille sen seikan, että sairaanhoitajakoulutuksessa vanhuksiin liittyvä opetus tulisi olla ennemminkin koulutuksen lopussa. Lisäksi tutkimuksesta ilmeni sairaanhoitajakoulutuksen gerontologisen hoitotyön laajuuden, sisällön ja ajankohdan merkitys alalle hakeutumiseen. Haastattelukysymyksiä oli muun muassa, onko tämän harjoittelun ajankohdalla vaikutusta asenteisiin koskien mahdollista työllistymistä vanhustyön pariin opintojen jälkeen? (LIITE 2.) Sairaanhoitajaopiskelijat ovat usein iältään nuoria ja aikaisemmasta kirjallisuudesta selvisikin, että keskeisimmät nuoria vanhustyön pariin houkuttelevat seikat ovat nuorten omat kokemukset vanhustyön mielekkyydestä, mahdollisuus sukupolvien välisiin kohtaamisiin sekä työyhteisöjen toiminta ja työllistymisnäkökulmat. Samaiset seikat vähensivät yhtä lailla nuorten mielenkiintoa vanhustyötä kohtaan. (Räsänen 2017, 79.) Olikin tärkeää laatia teemahaastattelurunko sisällöltään sellaiseksi, jotta sillä saatiin opiskelijoiden asenteet kuuluviin mahdollisimman monipuolisesti sekä ennen ja jälkeen harjoittelun.

Sairaanhoitajaopiskelijoille tehtiin yksilö teemahaastattelut Teams sovelluksen nauhurin avulla kahteen eri kertaan. Teemahaastattelu on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto, jossa on tyypillistä se, että haastattelun teema- alueet ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuu. Haastattelun etuna muihin tiedonkeruumuotoihin verrattuna on se, että aineiston keruuta voidaan säädellä joustavasti tilanteen edellyttämällä tavalla ja vastaajia myötäillen. (Hirsjärvi ym. 2009, 205,208.) Tämän tutkimuksellisen kehittämistehtävän haastattelut sujuivat hyvin ja haastateltaville kerrottiin nauhurista etukäteen, jotta tutkittavat saivat haastattelun kulusta riittävästi tietoa (Paunonen & Vehviläinen-Julkunen 1998, 30). Haastateltavat olivat avoimia ja yhteen haastatteluun kului noin 15-20 minuuttia aikaa haastateltavasta riippuen. Haastattelut litteroitiin koko kerätyn aineiston osalta, eli kirjoitettiin sanasanaisesti puhtaaksi, joka on useimmiten tarkoituksenmukaisin keino kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Litteroitua aiheistoa tuli lähemmäs 40 sivua ja aineiston sisällöstä riippuen yhden haastattelun litteroimiseen kului 1-2 tuntia aikaa. (Hirsjärvi ym. 2009, 222.)

5.3 Aineiston käsittely ja analyysi

Tutkimuksen ydinasia on kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko, joka suoritetaan tutkimuksen lopuksi (Hirsjärvi ym. 2009, 221-222). Laadullisen tutkimuksen perusprosessina voidaan nähdä sisällönanalyysiprosessi, jonka avulla voidaan analysoida suullista ja kirjoitettua kommunikaatiota sekä tarkastella asioiden ja tapahtumien merkityksiä, seurauksia ja yhteyksiä (Janhonen & Nikkonen 2003, 21).

Tämän tutkimuksen aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla, jonka ensimmäisessä, eli pelkistämisen- ja luokitteluvaiheessa aineistolta kysyttiin tutkimustehävän mukaisia kysymyksiä niin, että aukikirjoitetut lauseet jaettiin alkupeisiin ilmauksiin, alaluokkiin ja pääluokkiin. Tämän jälkeen aineisto ryhmiteltiin etsimällä pelkistettyjen ilmaisujen yhtäläisyyksiä ja erilaisuuksia ja lopulta samaa tarkoittavat ilmaisut nimettiin ja yhdistettiin samaksi luokaksi. Kolmannessa, eli aineiston abstrahointivaiheessa saatiin yläluokkia yhdistämällä samansisältöisiä luokkia, joista pääluokat, eli tulokset syntyivät. (Janhonen & Nikkonen 1998, 26-29.)

Tutkimuksesta ilmenneiden analysoitujen vastausten perusteella tulokset tulkittiin ja selitettiin lukijalle ymmärrettävään muotoon niin, että lukijan on helppo sisäistää tulosten sanoma. Tulosten analysointi ei kuitenkaan vielä riitä kertomaan tutkimuksen tuloksia, vaan tuloksista pyritään laatimaan synteesejä, joita on tässäkin tutkimuksessa laadittu. Tutkimuksen johtopäätökset perustuvat näihin laadittuihin synteeseihin ja näiden perusteella jää pohdittavaksi, mikä laajempi merkitys tuloksilla on. (Hirsjärvi ym. 2009, 230.)

6 TULOKSET

Opiskelijoiden haastatteluaineisto ryhmiteltiin etsimällä pelkistettyjen ilmaisujen yhtäläisyyksiä ja erilaisuuksia ja lopulta samaa tarkoittavat ilmaisut nimettiin ja yhdistettiin samaksi luokaksi. Kolmannessa, eli aineiston abstrahointivaiheessa saatiin yläluokkia yhdistelemällä samansisältöisiä luokkia, joista pääluokat, eli tulokset syntyivät. Kategoriat on havainnollistettu taulukossa 1, 2 ja 3.

6.1 Sairaanhoidajaopiskelijoiden asenteet vanhustyötä kohtaan ennen ohjattua harjoittelua

Tutkittavien kuvauksissa oli tunnistettavissa positiivisia, neutraaleja ja negatiivisia asenteita vanhustyötä kohtaan. (Taulukko 1)

Taulukko 1. Kategorioiden muodostuminen ensimmäiseen tutkimustehtävään.

Alkuperäiset ilmaukset	Alaluokat	Yläluokat	Pääluokat
-No kyl mä oon sitä miettinytkin, et menisinks mä sit vanhustyöhön. -Kyllä on aika suuri arvostus heitä kohtaan. - Ehkä voisin, jos löytäisin huippu-porukan. - Vanhuksista täytyy pitää huolta.	-Arvostus vanhuksia kohtaan -Saa helpoiten työtä ja työllä positiivinen vaikutus -Halu auttaa ja työyhteisön merkitys	Positiivisia ennakkosenteita ja arvostusta	Positiivinen suhtautuminen
-Ei oo kyl mitään negatiivista, mut	-Neutraalit ajatukset ja avoin mieli	Neutraaleja ennakkosenteita ja avoin mieli	Neutraali suhtautuminen

<p>aika neutraalit fiilikset.</p> <p>-Vanhustyöt kohtaan aika sellasii neutraaleita.</p> <p>-Ei ole aikaisempaa kokemuksia vanhustyöstä.</p> <p>-Mun on tosi vaikee siihen vielä sanoa.</p>	<p>-Kokemattomuus</p> <p>-Halu nähdä itse, mitä työ on</p>		
<p>-Mielummin menis johonkin muualle töihin paitsi vanhainkotiin.</p> <p>-Kaukana sairaanhoidollisesta työstä.</p> <p>-Ei oma juttu, aliarvostettua työtä.</p> <p>-Ilmapiirista kuulut negatiivista perheen sisäisesti.</p>	<p>-Työtä ei arvosteta ja vanhustyö ei tarjoa haasteita</p> <p>-Raskasta työtä, palkkaus ja resurssit huonot</p> <p>-Negatiiviset kuulopuheet</p>	<p>Negatiivisia ennakkoasenteita ja kuulopuheita</p>	<p>Negatiivinen suhtautuminen</p>

Yhdistävä luokka

Miten sairaanhoitajaopiskelijat asennoituvat vanhustyötä kohtaan ennen vanhustyön harjoittelua ja sen jälkeen?

Positiiviset asenteet

Haastateltavat suhtautuivat vanhuksiin positiivisesti, arvostavasti ja kunnioittavasti. Haastateltavien kuvauksissa positiivisiin asenteisiin vanhustyötä kohtaan olivat vaikuttaneet erityisesti alalta kuuluneet positiiviset viestit ja se, että alalle on helppo työllistyä. Positiivisesti suhtautuvat haastateltavat kokivat myös vanhustyön tärkeänä, sillä työssä pääsisi auttamaan ja kohtaamaan vanhoja ihmisiä. Positiivisesti suhtautuvat kokivat myös hyvän työyhteisön merkityksellisenä mahdolliseen työllistymiseen vaikuttavana opintojen jälkeen.

” Lähinnä niinku se on ihminen, jolla on todella pitkä elämähistoria ja siltä kannalta todella mielenkiintosta kohdata.”

” No, kyl mä oon sitä miettinytkin, et menisiks mä sit vanhustyöhön, mut mä en oikein viel siit sit tiiä, ku välil mä oon silleen, et en mut nyt sit välil silleen, no kyl se ois kiva olla vanhusten kans, et sit vois niist tehdä ilosii.”

Neutraalit asenteet

Haastateltavien kuvauksissa neutraaleihin asenteisiin oli vaikuttanut osaksi se, ettei heillä ollut vielä kokemusta vanhustyöstä. Neutraalisti suhtautuvilla haastateltavilla oli myös neutraaleja ennakoasenteita johtuen kuulopuheista ja he halusivat itse nähdä mitä työ on. Neutraalisti suhtautuvat opiskelijat kokivat auttamisen halua, eivätkä halunneet poissulkea työskentelyä vanhusten parissa, vaikka vanhustyö jännitti ja sen mielekyys hieman epäilytti.

” Mielenkiintoinen kysymys, no mä en nyt tiedä, ylipäättänsä aika neutraali. kyllä sitä aina vähän kunnioittaa mitä osa niistä on tehnyt sitten sodan aikana sun muuta, mutta on niitä ollu semmoisia ilkeitäkin vanhuksia tullu joskus vastaan jossakin kaupungilla tai töissä.”

” No, siihen vähä täsä ollaan opiskelemas, et joo-o. niin tota, kyllä mä nään, että mä teen sitä, mut se että kuinka paljon mä itse tykkäisin tehdä sitä, niin en tiedä. sitä täsä nyt kokeillaan, että mitä täst tulis.”

Negatiiviset asenteet

Haastateltavien negatiivinen suhtautuminen vanhustyötä kohtaan perustui haastateltavien kuvauksissa muun muassa ennakoasenteisiin ja kuulopuheisiin. Itse vanhuksiin suhtauduttiin pääosin positiivisesti ja vanhustyöntekijöitä arvostettiin, mutta vanhustyö koettiin aliarvostettuna, eikä sitä haluttu itse tehdä. Vanhustyön ajateltiin olevan yksitoikkoista ja huonompaa työtä, joka ei tarjoaisi tarpeeksi haasteita tekijälleen.

” Vanhuksia kohtaan, tosi positiiviset ajatukset. viihdyn vanhuksien kanssa ja olen omien isovanhempien kanssa tosi paljon tekemisissä. mutta sitten ehkä niinku, sitä työtä kohtaan mulla ei ole niin positiiviset ajatukset, että mä ajattelisin, että voisin tehdä sitä joskus työkseni.”

” Vanhustyötä kohtaan sit taas henkilökohtaisesti en koe, että se olis yhtään oma juttu. varmasti siinä kans paljon ennako-oletuksia, näkemyksiä. tällaisia. just, että se on sellaista ikään kuin huonoa hommaa. näkisin, että se on todella aliarvostettua työtä. työ on sellaista mitä mä ite ymmärrän, että siellä on niinku, että sitä ei vaan arvosteta.”

Myös työn raskaus, palkkaus, johtaminen ja työyhteisön ilmapiiri, resurssit ja työntekijöiden suuri vaihtuvuus koettiin negatiivisena ja vanhustyöhön suhtautumiseen vaikuttavana asiana. Lisäksi vanhustyö nähtiin olevan kaukana sairaanhoidollisesta työstä, jota moni kaipasi ja haastateltavat halusivat työskennellä enemmän sairaalassa, kuin vanhainkodissa.

” Mun on tosi vaikee siihen vielä, vielä sanoa niinkun lähtökohtaisesti esimerkiksi just vanhainkotityö ei ehkä sen takii kiinnosta niin paljon, et, et mä oon niinku, mua kiinnostaa tosi kovasti sairaalatyö ja ehkä niinku tällainen aika no, miks ei leikkuri, leikkaussalityökin tai täntyypinen, että se on sitten ehkä hoitosisällöllisesti voi olla erityyppistä, kun mitä mä oon niinkun hakemassa ehkä.”

” Siihen ei oo niin positiiviset ajatukset ja mua itseasiassa jännittää aika paljon toi ensimmäinen harjoittelu siksi, että se on ikäihmisten kanssa. että tota, en tiedä sillai mistä mun asenteet kumpuaa, mun äiti on tehnyt jonkin verran vanhustyötä ja ehkä sit oon sieltä kuullut perheen sisäisesti ettei oo niin hyvä ilmapiiri, niin mä luulen, että ne tulee sieltä. liittyy ehkä niinku

enemmän niihin työolosuhteisiin, kun niin kuin sanoin, niin vanhuksiin on positiiviset ajatukset ja tykkään niinku olla vanhusten kanssa. mut et ehkä se just mitä oon kuullut ja mitä omat ennakkoasenteetkin on, että johtaminen mättää tavallaan ja työilmapiirissa on ongelmia ja tälleen.”

6.2 Opiskelijoiden asenteet vanhustyötä kohtaan ohjatun harjoittelun jälkeen

Tutkittavien kuvauksissa oli tunnistettavissa positiivista suhtautumista, neutraalia suhtautumista ja negatiivista suhtautumista vanhustyötä kohtaan ohjatun harjoittelun jälkeen. (Taulukko 2)

Taulukko 2. Kategorioiden muodostuminen ohjatun harjoittelun jälkeen.

Alkuperäiset ilmaukset	Alaluokat	Yläluokat	Pääluokat
<ul style="list-style-type: none"> -Arvostus nousu ainakin. -Pidin tekemisestä ja ihmisistä. -Positiivisempia ajatuksia. -Jännä miten mielihope muuttui täysin, kun on käynyt harjassa. 	<ul style="list-style-type: none"> -Arvostus nousi ja ymmärrys syntyi -Ennakkoasenteet muuttuivat -Kiva tehdä työtä ja pääsi itse näkemään 	<ul style="list-style-type: none"> Positiivinen suhtautuminen vanhustyötä kohtaan syntyi 	<ul style="list-style-type: none"> Positiivinen suhtautuminen
<ul style="list-style-type: none"> -Ei mitään vastaan. -Ei se oo kokonaan negatiivista. -Ei se ykkösvaihtoehto oo edelleenkään, mut hyvin 	<ul style="list-style-type: none"> -Vanhustyöntekemisen mahdollinen vaihtoehto - Neutraalit ajatukset 	<ul style="list-style-type: none"> Neutraali suhtautuminen vanhustyötä kohtaan säilyi 	<ul style="list-style-type: none"> Neutraali suhtautuminen

mahdollinen vaihtoehto. -Ihan siedettävää, loppuviimein oli hauskaa.	-Harjoittelun myötä asenteet paranivat, muttei työtä kuitenkaan haluta tehdä.		
-Omallalla tavallaan raskasta. -Tosi paljon rutiinia, samanlaista joka päivä. -Muutosta työntekijöiden asenteisiin, oli huono ilmapiiri. -Ei niin motivoiva harjoittelu opintojen alussa.	-Asenne pysyi negatiivisena. -Työ koettiin raskaana -Haluttiin enemmän vaihtelevuutta	Negatiivinen asenne vanhustyötä kohtaan säilyi, eikä asennemuutosta tapahtunut	Negatiivinen suhtautuminen

Yhdistävä luokka

Miten sairaanhoitajaopiskelijat asennoituvat vanhustyötä kohtaan ennen vanhustyön harjoittelua ja sen jälkeen?

Vanhustyön harjoittelujakson jälkeen suhtautuminen vanhustyötä kohtaan muuttui positiivisemmaksi suurimmalla osalla haastateltavista. Arvostus ja ymmärrys vanhustyötä kohtaan kasvoi, eikä vanhustyön tekeminen tulevaisuudessa tuntunut enää ehdottomalta. Harjoittelujakso vanhustyön toimintaympäristössä koettiin positiivisena ja asenteenmuutokseen vaikutti isolta osin juurikin se, että opiskelijat pääsivät itse näkemään mitä työ on. Ja vaikka harjoittelujakso koettiin myös raskaaksi, niin arvostus vanhustyötä kohtaan nousi ja kommunikaatio vanhusten kanssa koettiin positiiviseksi ja tärkeäksi. Harjoittelujakson ajankohdan koettiin olleen hyvässä vaiheessa opintoja, mutta toisaalta sen olisi toivottu olevan myös hieman pidempi. Myös toista vanhustyön harjoittelujaksoa opintoihin sekä erillistä geriatrian opintojaksoa toivottiin sekä vanhustyöntekijöiden kokemuksia osaksi opintoja.

Haastateltavat kokivat työyhteisön sekä sen ilmapiirin merkittäväksi seikaksi vanhustyöhön suhtautumisessa. Myös työyhteisön tavalla ottaa opiskelija vastaan avoimesti ja ystävällisesti, oli vaikutusta harjoittelujaksolla viihtyvyyteen ja sitä kautta myös vanhustyöhön suhtautumiseen. Ja vaikka vanhuksia kohtaan koettiin sääliäkin, niin vanhustyö nähtiin tärkeänä. Opiskelijat uskoivat myös, että mielipide muuttuu positiivisempaan suuntaan, mitä enemmän itse työtä pääsee tekemään.

Mahdollinen työllistyminen ja kesätyöt vanhustyön pariin nähtiin positiivisena ja moni olikin saanut kesätoita vanhustyön harjoittelupaikasta. Vaikkakin harjoittelujakson ajankohta koettiin pääasiassa sopivana, opiskelijat näkivät myös mahdollisuuden työllistyä harjoittelupaikkaan opintojen jälkeen, mikäli harjoittelujakso olisi opintojen loppuvaiheessa.

” Harjoittelu on hyvässä paikassa tässä alkuvaiheessa.”

” Oli kuullu, että oli paskaduunia, mutta oikeesti se oli hyvää tekemistä ja jongunhan se on tehtävä.”

” Harkka lähempää valmistumista jää paremmin mieleen ja voi viedä voiton.”

Neutraali asenteenmuutos

Osalla haastateltavista asenteet vanhustyötä kohtaan pysyivät neutraalina. Vanhustyötä pidettiin siedettävänä, matalankynnyksen työpaikkana ja vanhustyön tekeminen nähtiin mahdollisena myös valmistumisen jälkeen. Vanhuksia hieman jopa säällittiin ja työyhteisöissä koettiin olevan kiire, joten enemmän aikaa hoitotyön tekemiselle toivottiin. Vanhustyöntekijöiden arvostus pysyi, mutta työ koettiin edelleen raskaaksi. Ymmärrys vanhustyön tärkeydestä säilyi, mutta vielä haluttiin nähdä muita hoitotyön aloja tulevissa harjoitteluissa ja oltiin epävarmoja siitä, mille hoitotyön alalle halutaan työllistyä. Vanhustyön tekemistä ei kuitenkaan nähty vahvana vaihtoehtona työllistyä, vaikei sitä haluttu poissulkeakaan.

”Niin, asenne no, mulla nyt on aina ollu silleen aika neutraali asenne, mut kyl se nyt o just silleen just se et arvostaa enemmän nytte ja on sillai miettii et kyl ne niinku oikeesti tekee hyvää työtä ne jotka sitä työt oikeesti tekee koko ajan.”

”Ei se ykkösvaihtoehto oo edelleenkaan, mut hyvin mahdollinen vaihtoehto.”

Negatiivinen asenne

Pienellä osalla vastaajista asenne vanhustyötä kohtaan pysyi edelleen negatiivisena, vaikka käytännökokemus olikin hieman asennetta kääntänyt positiivisempaan suuntaan. Vanhustyö koettiin samanlaisena päivä päivältä ja työltä haluttiin enemmän vaihtelua. Myös opinnoissa koettiin olevan liikaa vanhustyön opintoja ja ajatuksia oli käynyt päässä myös siitä, että opiskellaanko opintojaksolla lainkaan sairaanhoitajaksi. Harjoittelujaksojakaan ei toivottu useampia. Suurin osa uskoi työllistyvänsä valmistumisensa jälkeen muualle, vaikkakin asennoituminen osalla oli muuttunut hieman positiivisemmaksi. Työtä haluttiin tehdä etenkin lasten parissa, teho-osastolla tai sairaalassa. Vanhustyölle itsessään ajateltiin tarvitsevan faceliftiä vanhustyön imagon nostamiseksi.

” Ööö, niin, että aika samaa mieltä oon siitä et en valmistumisen jälkeen ehkä niinku, en usko, että se on se mihin haluan sit suunnata, mutta eihän sitä toki tiedä vielä.”

” Ite tykkään enemmän vaihtelevuudesta. Toi oli rutiinityötä.”

6.3 Kehittämisen keinot vanhustyön houkuttelevuuden lisäämiseksi opintojen aikana ja harjoittelussa

Tutkittavien kuvauksissa oli tunnistettavissa positiivista suhtautumista, neutraalia suhtautumista ja negatiivista suhtautumista vanhustyön kehittämiseksi opintojen ja harjoittelun aikana. (Taulukko 3)

Taulukko 3. Kategorioiden muodostuminen toiseen tutkimustehtävään.

Alkuperäiset ilmaukset	Alaluokka	Yläluokka	Pääloukka
<ul style="list-style-type: none"> -Julkisella keskustelulla voi varmasti vaikuttaa asenteisiin. -Puhuttaisiin positiivisemmin, eikä vaan niin, että se on peppujen pesemistä ja syöttämistä. -Ensimmäinen harjoittelu on tärkeä. -Kaipaankurssikonaisuutta tai opintojaksoa, missä paneuduttais asiaan. 	<ul style="list-style-type: none"> -Positiivisempi ja monipuolisempi keskustelu niin mediassa, kuin koulusakin -Harjoittelujakson merkitys suuri -Vanhustyön opintojakso 	<p>Positiiviset ja monipuolisemmat kokemukset ja positiivinen julkinen keskustelu</p>	<p>Positiivinen suhtautuminen</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Mulla on ollut ainakin ihan hyvä fiilis opetuksesta, et en näe hirveesti syytä siitä lähtee silleen muuttaa. - Opinnoissa käyty kivasti pala palalta läpi. - Miten ite lähtee siihen harkkaan. - Miten ite ottaa opin vastaan. 	<ul style="list-style-type: none"> -Tyytyväisiä opintoihin -Oma asenne -Otetaan oppi vastaan 	<p>Opinnot tukevat sopivasti asenteita ja omilla asenteilla voi vaikuttaa</p>	<p>Neutraali suhtautuminen</p>

<p>- Mä en jollain tavalla koe vanhuksia ihmisryhmänä/ihmistyyppinä ollenkaan omaksi.</p> <p>- Ollaan tosi paljon perehdytty siihen vanhustenhoitoon ja ja siihen miten vanhustyön kannalta asiat hoidettais, että se on ainakin koulussa oikein hyvällä mallilla, enkä nää miten sitä vois vielä enemmän tuoda, koska muuten se menis ehkä jo vähän liian pitkällekin se homma ja olis negatiivinen vaikutus.</p> <p>-Tuntuu vieraalta maailmalta.</p>	<p>-Vanhuksia ei koeta omana ihmisryhmänä</p> <p>-Liialla vanhustyöstä puhumisella negatiivinen vaikutus</p> <p>-Ei oma juttu</p>	<p>Kehittämisenäkömyksiä ei syntynyt ja vanhustyö ei kiinnostanut</p>	<p>Negatiivinen suhtautuminen</p>
---	---	---	-----------------------------------

Yhdistävä luokka

Miten sairaanhoitajaopiskelijat näkivät, että vanhustyön houkuttelevuutta voisi lisätä jo opintojen aikana ja harjoittelussa?

Haastateltavien kokemana vanhustyön houkuttelevuutta voisi lisätä positiivisella julkisella keskustelulla. Harjoittelu koettiin hyvänä ensikosketuksena vanhustyön maailmaan. Haastateltavat toivoivat myös positiivisempaa ja monipuolisempaa keskustelua ja opetusta korkeakoulussa sekä enemmän käytännön harjoitusta ja erillistä vanhustyön

opintojaksoa. Haastateltavat toivoivat myös monipuolisempaa ohjeistusta ennen ensimmäistä harjoittelujaksoa, jossa syvennyttäisiin monipuolisemmin vanhuksiin, heidän kohtaamiseensa sekä itse vanhusten- ja heidän sairauksiensa hoitoon.

Haastateltavien mielestä opettajat voisivat puhua positiivisemmin ja kannustavammin vanhustyöstä korkeakoulun opetuksessa. Haastateltavat toivoivat, että vanhustyöstä kerrottaisiin monipuolisesti, eli mahdollisuuksista työn kannalta ja myönteisistä puolista työssä. Haastateltavilla oli kokemuksia siitä, että sairaanhoidon opettajat itse suhtautuivat vähättelevästi vanhustyöhön.

”Aika paljon opettajatkin sanonu sitä että sit se on pois alta ja sit se vähän niinku on silleen et,no sit se on pois alta, kun opettajatkin sanoo silleen,ettei sit tartte kauheesti sen jälkeen enää sitä miettii”

”Meille on nyt syötetty vähän niinku päähän vaan sitä, että se on pelkkää syöttämistä ja suihkuttamista, että jos sitä tietoa vähän laajennettais, että mitä muuta se on.”

Myös työyhteisöjen ilmapiiriin ja vastaanoton merkitystä harjoittelu- ja työpaikoissa korostettiin ja palkkauksen vaikutusta asenteisiin ei poissuljettu. Haastateltavat kokivat palkkauksen olevan huonoa ja, että palkkakehitystä ei vanhustenhoidossa juurikaan ole. Parempaa palkkaa toivottiin ja, että työyhteisöissä oltaisiin vastaanottavaisia ja ymmärtäväisiä opiskelijoita kohtaan.

”Mä oon just ajatellut sitä, että millainen vastaanotto mahtaa olla ja työilmapiiri kun mullakaan ei ole sairaanhoitaja- tai siis hoitoalasta sillai kokemusta. Ja sit kuitenkin on sillai koulua ollut tosi vähän vielä ennen sitä harjoittelua, niin mua ehkä jännittää se ettei mulla oo sitä tietoa ja taitoa vielä, että miten siihen suhtaudutaan. tai että mä oon ihan uuvattina vielä siellä.”

Osa haastateltavista kuitenkin koki, että koulussa on sopivasti vanhustyön opetusta ja, että jokainen pystyy vaikuttamaan vanhustyöhön suhtautumiseen omalla asenteellaan. Toiveena oli kuitenkin lisätä opintoihin vanhustyön henkilökunnan mielipiteitä ja videoita vanhustyön arjesta, jotta ennakoasenteisiin pystyttäisiin vaikuttamaan positiivisilla kokemuksilla jo ennen harjoittelujaksoa. Myös erillistä opintojaksoa toivottiin syventämään vanhustyön osaamista.

”Mulla on ollut ainakin ihan hyvä fiilis opetuksesta, et en näe hirveesti syytä niitä lähteä silleen muuttamaan.”

”Kaipaamaan kurssikokonaisuutta tai opintojaksoa, missä paneuduttaisiin asiaan.”

Haastateltavien vastauksista kävi ilmi myös se, ettei vanhuksien ihmisryhmänä tunnut omalta kaikille opiskelijoille ja, että liika puhuminen vanhustyöstä koulussa voisi aiheuttaa jopa negatiivisia vaikutuksia vanhustyöhön suhtautumiseen.

”Tuntuu vieraalta maailmalta.”

”Mä en jollain tavalla koe vanhuksia ihmisryhmänä/ ihmistyyppinä ollenkaan omaksi, niin ei voi sanoa, että siellä ei olisi niin paljon vanhuksia, koska se ei nyt ole tähän kohtaan ihan oikea vastaus.”

Tutkittavien vastausten perusteella voidaan todeta, että ennen harjoittelujaksoa ennakoasenteet ja kuulopuheet ohjasivat suurelta osin opiskelijoiden asenteita vanhustyötä kohtaan. Ohjatun harjoittelun jälkeen opiskelijoiden asenteet muuttuivat kuitenkin pääosin positiivisempaan suuntaan, mikä on tämän tutkimuksen kannalta positiivinen asia ja antaa uskoa siihen, että positiivisilla kokemuksilla voidaan muuttaa ennakoasenteiden ja kuulopuheiden synnyttämiä ennakoasenteita positiivisempaan suuntaan ja vanhustyön tekeminen voidaan nähdä mahdollisena uravalintana myös opintojen jälkeen.

7 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Tämän opinnäytetyön perustana oli hyvän tieteellisen käytännön lähtökohdat.

7.1 Eettisyys

Hyvän tieteellisen käytännön lähtökohtia ovat muun muassa rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. Muiden tutkijoiden työn ja saavutuksien asianmukainen huomioon ottaminen ja viittaaminen, tutkimuksen suunnittelu, toteutus ja raportointi tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten mukaan. Tutkimuslupien hankkiminen ja eettisen ennakoarvioinnin tekeminen. Tutkimusryhmän jäsenten aseman, oikeuksien, vastuiden ja velvollisuuksien sekä tutkimustulosten omistajuutta ja aineistojen säilyttämistä koskevien kysymysten määrittely ja kirjaaminen, eettisesti kestävä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmät sekä avoimuus ja vastuullisuus julkaisemisessa ja hyvän henkilöstö- ja taloushallinnon noudattaminen sekä esteellisyysäädösten ja tietosuojaan huomioiminen. (Helsingin yliopisto 2020.) Tässä tutkimuksessa noudatettiin hyvän tieteellisen käytännön lähtökohtia huomioimalla edellä mainitut seikat ja tutkimus perustui rehellisyyteen, luotettavuuteen sekä hyvän tieteen tekemisen säädöksiin.

Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen peruslähtökohtana tulee olla aina tutkittavien henkilöiden luottamus tutkijoita ja tiedettä kohtaan. Luottamus säilyy tutkimukseen osallistuvien henkilöiden ihmisarvoa ja oikeuksia kunnioittamalla. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen keskeisenä periaatteena on tietoon perustuva suostumus, jossa tutkittavalla henkilöllä on oikeus osallistua vapaaehtoisesti, mutta myös kieltäytyä osallistumasta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2017, 8.) Tässä tutkimuksessa tutkittaville kerrottiin ennen tutkimukseen osallistumista kattavasti tutkimuksesta, sen sisällöstä, henkilötietojen käsittelystä, tutkimuksen käytännön toteutuksesta, aineiston keruusta ja sen julkaisemisesta sekä osallistumisen vapaaehtoisuudesta. Tutkittavalle kerrottiin oikeudesta kieltäytyä tutkimukseen osallistumisesta tai keskeyttää tutkimus niin halutessaan.

7.2 Luotettavuus

Tutkimuksessa pyritään välttämään myös virheiden syntymistä, joten lopuksi tämän tutkimuksen luotettavuutta arvioitiin. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta parantaa tutkijan kaikkia vaiheita koskeva tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta. Tutkimuksen aineiston tuottamisen olosuhteet tulee kertoa selvästi ja totuudenmukaisesti. Laadullisen aineiston analyysissä keskeistä on lisäksi luokittelujen tekeminen ja tulosten tulkinta. (Hirsjärvi ym. 2009, 230-232.) Tässä opinnäytetyössä luokittelu ja tulosten tulkinta on tuotu esille selkeästi muun muassa tutkimustulosten taulukoiden sekä autenttisten lainausten avulla. Opinnäytetyössä tuotiin selkeästi esille tutkimuksen aineiston olosuhteet ja haastatteluun kulunut aika.

Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena ei ole yleistettävyyden ja tästä syystä aineiston laatu näyttää toisenlaisena, kuin määrällisessä tutkimuksessa. Laadullisen tutkimuksen yleisenä ohjeena onkin, että aineisto tulee koota sieltä, missä tutkimuksen kohteena oleva ilmiö esiintyy. Haastatteluaineistosta tulee ilmetä, mitä haastatteluteemoja tutkittavalle on esitetty, sillä laadullisen tutkimuksen tavoitteena on tuoda esille tutkittavan oma näkemys kyseisestä teemasta. Tutkimuksen luotettavuus vähenee, mikäli haastattelijan esittämät kysymykset osoittautuvat liian suppeiksi, mutta toisaalta liian väljätkään haastatteluteemat eivät ole suositeltavia, sillä siinä tapauksessa tutkimusaineistoa kertyy valtavasti ja tutkija joutuu rajaamana siitä paljon raporttinsa ulkopuolelle. (Paunonen & Vehviläinen-Julkunen 1998, 2016 - 2017.) Tämän tutkimuksen haastateltavat valittiin tutkittavan ilmiön perusteella kouluympäristöstä. Haastatteluaineiston teemat oli mietitty tarkkaan tutkittavaa ilmiötä tukevaksi ja tutkittavien näkemysten saamiseksi. Haastattelukysymysten määrä osoittautui sopivaksi riittävän tutkimusaineiston turvaamiseksi.

Kehittämiprojektiin voi liittyä myös erilaisia riskejä, kuten projektin sisällön ja toimintatapojen riskit, henkilöihin liittyvät riskit, taloudelliset riskit, tekniset ja toiminnalliset sekä vaatimuksiin liittyvät riskit, ajankäytön riskit sekä lailliset ja eettiset riskit. Näissä edellä kuvatuissa tapauksissa on tärkeää tunnistaa vaarat ja ongelmakohdat, arvioida vaarojen todennäköisyys ja seurausten merkittävyys sekä tehdä päätöksiä mahdollisesti tarvittavista parannuskeinoista. Keskeisimmiksi tekijöiksi epävarmuuden hallinnassa on vakioitujen riskienarviointimenettelyjen lisäksi todettu maalaisjärjen käytön lisäksi arvioiva ja pohtiva (reflektoiva) oppiminen, jotka mahdollistavat joustavuuden ja nopean päätöksenteon. (Carver ym. 2015, 57-59.) Tässä kehittämiprojektissa vältyttiin suuremmilta riskeiltä ja tutkimus sekä kehittämiprojekti pystyttiin suorittamaan pääosin ennalta

suunnitellun mukaisesti. Toiselta haastattelukierrokselta putosi kaksi haastateltavaa pois, joten toinen haastatteluaineisto jäi siltä osin niukemmaksi. Tämä ei kuitenkaan vaikuttanut negatiivisesti vastausten laatuun ja tulokset saatiin laadittua.

8 POHDINTA, JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Tämän tutkimuksellisen kehittämisprojektin tarkoituksena oli arvioida sairaanhoitajaopiskelijoiden asennoitumista vanhustyötä kohtaan ennen vanhustyön harjoittelua ja sen jälkeen. Tavoitteena oli laatia kehittämissuosituksia vanhustyön vetovoimaisuuden kehittämiseksi Turun ammattikorkeakoululle sairaanhoitajaopintojen aikana ja harjoittelussa.

Hautala (2008) tutkimuksessa ilmeni opiskelijoiden suhtautuvan vanhuksiin myönteisesti ja realistisesti. Myös tässä tutkimuksessa vanhuksista ajateltiin positiivisesti ja heitä ja heidän elämänhistoriaansa arvostettiin. Huomionarvoista onkin, että itse vanhuksiin suhtaudutaan lähtökohtaisesti positiivisesti, mutta siltikään vanhustyön pariin ei haluta työskentelemään. Vanhustyöstä ajatellaan puuttuvan hohdokkuus, houkuttelevuus sekä vetovoimaisuus ja vanhustyön ajatellaan olevan kaukana sairaanhoidollisesta työstä, joka ei tarjoa riittävästi haasteita työntekijöilleen.

8.1 Pohdinta ja johtopäätökset

Tämän tutkimuksellisen kehittämisprojektin johtopäätöksinä voidaan todeta, ettei vanhustyötä pidetty kovinkaan vetovoimaisena alana opintojen alkuvaiheessa olevien sairaanhoitajaopiskelijoiden keskuudessa. Tähän vaikutti suurelta osin alan negatiivinen mediakuva, kuulopuheet sekä opiskelijoiden omat ennakoasenteet. Tutkimuksessa ei pystytty osoittamaan sitä, että sukupuoli tai tutkittavien iällä olisi vaikutusta asenteisiin. Tutkimuksesta ilmeni kuitenkin myös se, että vanhustyön harjoittelujaksolla oli, kuin olikin iso merkitys opiskelijoiden suhtautumisella vanhustyöhön ja opiskelijoiden asenteet vanhustyön tekemistä kohtaan muuttuivatkin suurimmaksi osaksi positiiviseen suuntaan harjoittelujakson päätyttyä. Opinnoilta toivottiin syventävämpää opetusta vanhustyöstä ja vanhusasiakkaan kohtaamisesta sekä laajempaa käytännön harjoitusta opinnoissa. Hautala (2008) toteaa niin ikään omassa tutkimuksessaan, että opiskelijat odottivat vanhustyön koulutukselta panostamista erityisosaamiseen ja mielenkiinnon herättämiseen. Ja vaikka vanhustyö ei sinänsä ollutkaan suosittua, kokivat opiskelijat vanhustyön koulutuksen tarpeelliseksi.

Näin myös fysioterapeuteille tehdyn tutkimuksen perusteella pystyttiin osoittamaan, että koulutuksella voidaan herättää kiinnostus vanhustyötä kohtaan ja he ehdottivatkin, että vanhustyöhön voisi saada lisää vetovoimaa, jos opiskelijoilla olisi enemmän tietoa ja kokemusta vanhuksista sekä vanhustyöstä. (Hyvärinen 2020, 73.) Eri ikäryhmien välisessä kohtaamisessa tulee kuitenkin panostaa määrien ohella kohtaamisten laatuun, sillä on ajateltu, että pelkkien määrien lisääminen ei välttämättä takaa solidaarisuuden lisääntymistä. Onnistuneiden kokemusten saavuttamiseksi oppilaitoksissa, harjoittelupaikoissa sekä digitalisesti tulisikin kiinnittää erityistä huomiota opiskelijoiden ohjaukseen ikäryhmien välisessä kohtaamisessa. (Aappola 2017, 74.) Olisikin erittäin tärkeää, että opiskelijoille tarjottaisiin konkreettisia, kiireettömiä ja positiivisia kokemuksia vanhusten kanssa jo ennen ensimmäistä vanhustyön harjoittelujaksoa. Tällaiset kiireettömät kohtaamiset olisivatkin erittäin tärkeää sisällyttää osana opintojaksoa.

Hippa-hankkeen tekemä benchmarking matka Hollantiin toi esille myös sen, että ajan-kohtaisina haasteina sekä Suomea ja Hollantia yhdistävinä tekijöinä nousi esille vanhustyön houkuttelevuuden lisääminen sekä ratkaisujen löytäminen hoitajapulaan. (Hippa-hanke 2019.) Näin ollen kyseessä voidaan ajatella olevan enemmänkin globaali-ilmiö, kuin vain yksin Suomea koskettava haaste. Honkonen (2019) tutkimuksesta käy ilmi se, että eniten vanhustyön vetovoimaisuutta heikentävät seikat ovat työn kuormittavuus, henkilöstön määrä, työn määrä, työtahti sekä vanhustyön julkisuuskuva. Samat seikat nousivat esille tässäkin tutkimuksessa ja ratkaisujen löytämiseksi työn kuormittavuuden, henkilöstön määrän ja palkkauksen vaikuttamiseen tarvittaisiin laajempaa valtakunnallista ja ylemmällä johtotasolla tapahtuvaa pohdintaa sekä ennen kaikkea konkreettisia toimenpiteitä.

Aikaisemmista tutkimuksista on kuitenkin käynyt ilmi myös se, ettei ylempi johto välttämättä ymmärrä todellista tilannetta ja etenkin alueellisia eroja ei osata huomioida. Lähihoitajilla ei ole myöskään mahdollisuutta vaikuttaa henkilöstön saatavuuteen esimerkiksi palkalla tai muilla houkuttimilla. (Montonen 2018, 40.)

Ikääntyneiden hoitotyön vetovoimaisuuteen voi kuitenkin vaikuttaa jokainen myös omalta osaltaan. Positiivisen ja rakentavan keskustelun avulla perheessä, ystäväpiirissä ja koulussa ei pääsisi syntymään negatiivisia ennakkokäsityksiä alasta ja sen oletetusta kaotisuudesta. Myös julkisella keskustelulla on erittäin suuri vaikutus ihmisten mielipiteisiin, mikä voi johtaa helpostikin väriin johtopäätöksiin vanhustyön todellisesta tilanteesta. Aalto (2014) näkee mahdollisiksi lyhyemmällä aikavälillä toteutettaviksi parannusehdoksiksi esimerkiksi asenteiden ja työilmapiirin parantamisen, kannustavan johtamisen ja

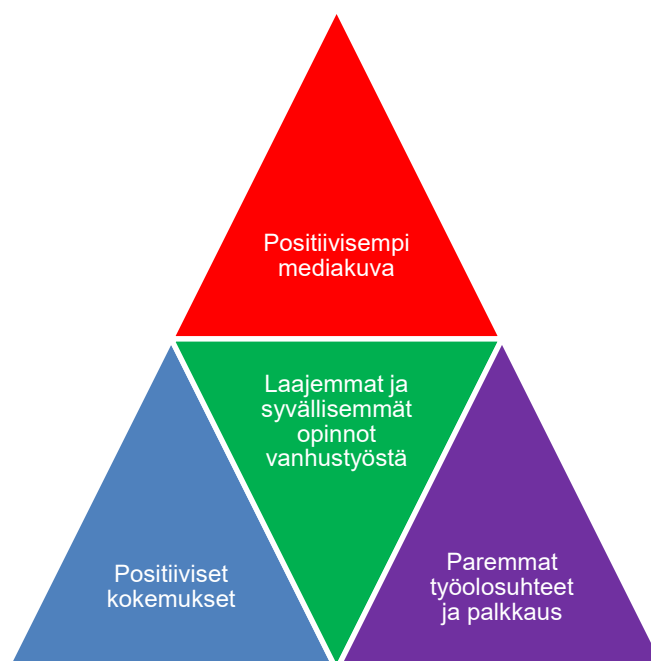
työntekijöiden arvostuksen sekä paremmat työsuhte-edut. Pidemmällä aikavälillä toteuttavina ehdotuksina hän ehdottaa muun muassa työntekijöiden ja erityisesti miesten lisäämistä alalle, alan yleisen arvostuksen parantamista ja palkkojen korotusta.

Aika näyttää kuinka pitkä aikaväli tarvitaan, jotta palkat nousisivat sille tasolle, jolla ne alan vaatavuuden vuoksi kuuluisi olla. Tärkeimpänä seikkana näen kuitenkin sen, että vanhustyötä arvostettaisiin, sille hakeuduttaisiin ja se nähtäisiin ennemminkin houkuttelevana, kuin luotaantyöntävänä alana työskennellä.

8.2 Kehittämissuosituksukset

Tulosten hyödyntämisellä tarkoitetaan useimmiten projektin tulosten viemistä käytäntöön (Carver ym. 2016, 32). Tämän kehittämissuositusten tavoitteena oli laatia kehittämissuosituksia vanhustyön vetovoimaisuuden kehittämiseksi Turun ammattikorkeakoululle. Näiden kehittämissuosituksien toivotaan auttavan Turun ammattikorkeakoulua sairaanhoitajaopintojen suunnittelussa vanhustyön vetovoimaisuuden kehittämisessä, opiskelijoiden negatiivisten ennakkosenteiden lieventämisessä sekä opiskelijoiden työllistymisessä vanhustyön pariin sairaanhoitajaopintojen jälkeen.

Haastateltavat kaipaivat positiivisempaa mediakuva itse vanhustyöstä, positiivisia kokemuksia, laajempia sekä syvällisempiä opintoja gerontologiasta ja vanhustenhoidosta sekä parempia työolosuhteita ja palkkausta.

Kuvio 2. Opiskelijoiden ajatuksia vanhustyön vetovoimaisuuden kehittämiseksi.

Kehittämisehdotuksena vanhustyön vetovoimaisuuden kehittämiseksi Turun ammattikorkeakoululle ehdotetaan sairaanhoidajaopiskelijoille suunnattua gerontologista opintojaksoa jo ennen vanhustyöhön suuntautuvaa harjoittelujaksoa. Tällaisen opintojakson ajatuksena olisi paneutua monipuolisemmin vanhuksiin, vanhuksen kohtaamiseen ja hänen elämänsä historiaansa, vanhustyöhön, vanhusten yleisimpiin fyysisiin sairauksiin, muistisairauksiin sekä ikääntymiseen ja ikääntymismuutoksiin. Huomionarvoista vanhustyössä onkin se seikka, että vanhukset ovat usein hyvin monisairaita ja vanhustyöntekijältä vaaditaan vankkaa ammattitaitoa osata toimia monipuolisesti ammatissaan. Huomioitavaa on myös se, että vanhuspotilas voi tulla vastaan eri hoitotyön osaluilla, kuten päivystyspoliklinikalla, neurologisella osastolla tai terveyskeskuksessa, joten vanhustyön osaaminen on tärkeää jokaisella hoitotyön sektorilla. Erityistä ammattitaitoa vaativia paikkoja ovat lisäksi kotihoidot ja erilaiset hoivakodit, jossa lääkäri ei ole paikalla jatkuvasti, henkilökuntaa on paikalla rajallisesti tai hoitaja on yksin vanhuspotilaan tai asiakkaan kotona. Näissä tilanteissa vanhustyö vaatii tekijältään laajaa tietoutta ja kykyä aitoon kohtaamiseen, jotta työntekijä kykenee hoitamaan vanhusta itsenäisesti sen hetkisen ammattitaitonsa avulla. Opiskelijoiden ajatuksiin vanhustyön yksipuolisuudesta ja rutiinimaisuudesta on siis todella tärkeää koettaa vaikuttaa jo opintojen aikana, sillä vanhustyö on kokonaisuudessaan kaikkea muuta, kuin sitä.

Gerontologinen opintojakso voisi sisältää lisäksi yhteistyössä YAMK-gerontologisen asiantuntijuuslinjan opiskelijoiden kanssa erilaisia asiantuntijaluentoja, joissa opiskelijoilla olisi mahdollisuus osallistua keskusteluun vanhustyöstä. Apuna voisi olla myös vierailut vanhusten yksiköihin, joissa opiskelijoilla olisi mahdollisuus tutustua vanhuksiin jo ennen ensimmäistä ja hieman jopa jännittävääkin harjoittelujaksoa. Monelle opiskelijalle kohtaaminen vanhuksen kanssa voi tapahtua ensimmäistä kertaa vasta harjoittelujaksolla, joten positiiviset kokemukset ennen harjoittelujaksoa voisi vaikuttaa positiivisesti myös vanhustyöhön asennoitumisessa. Lisäksi kohtaamisen merkitystä korostettiin tämänkin tutkimuksen tuloksissa, joten kohtaamisen tärkeyttä ei pidä unohtaa opintoja suunniteltaessa. Gerontologisella opintojaksolla olisi tärkeää huomioida myös itse käytännönharjoittelu, sillä haastateltavat toivat ilmi myös sen, että käytännönharjoitus koululla jäi minimiin ennen harjoittelujaksoa. Käytännönharjoittelu koulussa ennen ensimmäistä harjoittelujaksoa voisikin tuoda opiskelijoille positiivisia onnistumisia ja varmuutta ennen vanhustyön harjoittelujaksoa.

Opiskelijat kokivat positiivisen asennemuutoksen vanhustyötä kohtaan vanhustyöhön harjoittelujakson jälkeen, joten harjoitteluihin panostamisen tärkeyttä ei sovi unohtaa. Yhteistyötä vanhustyön harjoittelupaikkojen kanssa tulisi vahvistaa ja työyhteisöille olisi tärkeää tuoda ilmi, kuinka merkittävä vaikutus harjoittelujaksolla voi olla opiskelijoiden suhtautumiseen vanhustyötä kohtaan ja mahdolliseen työllistymiseen vanhustyön pariin opintojen jälkeen. Huonolla harjoittelukokemuksella voi sitä vastoin vaikuttaa negatiivisesti opiskelijoiden suhtautumiseen koko alaa kohtaan. On erittäin tärkeää, että työyhteisöt ottavat opiskelijat hyvin vastaan ja, että työyhteisöillä on hyvä ilmapiiri ja johtaminen toimii. On myös erittäin tärkeää, että opiskelijan roolia ja kehittymistä vanhustyön ammattilaiseksi tuetaan. Opiskelijoilta on tärkeää kerätä palaute harjoittelujakson jälkeen ja palautteen avulla opiskelijat voisivat valita harjoittelupaikkoja toiveidensa mukaan. Vanhustyön toimintaympäristöjä voisi lisäksi pyytää tekemään esimerkiksi youtube-videoita koulutusympäristölle vanhustyön arjesta ja työympäristön hyvästä meiningistä. Työympäristöstä voisi myös tulla henkilökuntaa koululle puhumaan vanhustyöstä ja sen merkityksestä vanhuksille, joka voisi myös tukea opiskelijoiden ensimmäiseen harjoittelujaksolle menoa.

Harjoittelujaksojen ajankohtaa voisi tarkastella kriittisesti ja pohtia, olisiko vanhustyön syventävämpi harjoittelujako opintojen loppuvaiheessa esimerkiksi geriatrisella sairaal-osastolla vanhustyön houkuttelevuutta ja mahdollista työllistymistä tukeva.

Ja kuten Hyvärinen (2020) tutkimuksessakin tuli esille, vanhustyön opettajien innovatiivisuus ja ammattitaito ovat avainasemassa siinä, millaista teoriatietoa opiskelijoille tarjotaan ja miten se osataan tuoda mielekkäästi esille. Samoin tämän kehittämistehtävän kehittämis ehdotukset sisältää opettajien ammattitaitoa, innovatiivisuutta ja etenkin innostuneisuutta vanhustyönopintoja kohtaan tukevaa toimintaa ja koulutusta, mikä väistämättä heijastuu myös opiskelijoiden suhtautumiseen vanhustyötä kohtaan.

Jatkotutkimusaiheina vanhustyön houkuttelevuuden lisäksi olisi mielenkiintoista selvittää ammattikorkeakoulun opettajien asenteita vanhustyötä, sekä vanhustyön opettamista kohtaan. Lisäksi olisi tärkeää kuulla vanhustyön toimintaympäristöjen henkilökunnan kokemuksia ja ajatuksia vanhustyön opiskelijoiden asenteista ja työntekijöiden omista asenteista vanhustyötä kohtaan sekä itse vanhusten ajatuksia siitä, millä tavalla vanhuksset kokevat työntekijöiden asennoituvan heihin hoidettaviin.

9 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN ARVIOINTI

Vanhukset, vanhustenhoito ja hoidon kehittäminen on erittäin lähellä sydäntäni ja olen ollut todella huolissani siitä, kuinka negatiivisena, tylsänä ja yksitoikkoisena vanhustyö paikoin koetaan. Sairaanhoidajaopiskelijat ovat keskeisessä asemassa turvaamassa vanhustyön tekemistä myös tulevaisuudessa, joten koin vanhustyön houkuttelevuuden kehittämisen erittäin ajankohtaiseksi ja tärkeäksi kehittämiskohteeksi. Tämä kehittämisprojekti vaati toteutuakseen myös tutkimuksen, jonka halusin ehdottomasti toteuttaa laadullisena. Laadullisen tutkimuksen koin tärkeäksi, jotta sain haastateltavien aitoja ajatuksia, tunteita ja asenteita tutkimukselliseen kehittämisprojektiin.

Kehittämisprojektin aihe oli alusta asti itselleni erittäin mieluisa ja kiinnostava. Opinnäytetyö eteni suunnitellussa aikataulussa, vaikkakin sen tekeminen osoittautuikin ajoittain aikataulujen sekä perheen ja työn yhteensovittamisen vuoksi jopa haastavaksi ja paikoin raskaaksikin. Etäopiskelu toi lisämausteensa tilanteeseen, jossa tapaamiset Tutor-opettajan kanssa tapahtui pelkästään verkon välityksellä. Periksiantamattoman luonteeni, perheeni sekä tutor-opettajani tulella jaksoin kuitenkin vaikeinakin aikoina panostaa tähän kehittämisprojektiin. Kehittämisprojektin tutkimustulokset eivät tulleet itselleni yllätyksenä, mutta positiivisena ja lupaavanakin johtopäätöksenä tästä kehittämisprojektista ilmeni se, että korkeakoulun tarjoamalla hyvillä kokemuksilla opiskelijoiden asenteisiin vanhustyötä kohtaan voidaan vaikuttaa positiivisesti.

Vaikka vanhustyön tulevaisuus näyttääkin osittain jopa surulliselta, niin tämän kehittämistehtävän myötä sain pienen toivonkipinän siitä, että ammattitaitoisten korkeakoulujen ja positiivisen julkisen keskustelun ja hyvien omakohtaisten kokemusten avulla sairaanhoidajaopiskelijoiden asenteisiin voidaan vaikuttaa positiivisella tavalla. On erittäin tärkeää panostaa vanhustyön imagon parantamiseen ja vanhustyön houkuttelevuuden lisäämiseen, jotta meitä vanhustyöntekijöitä riittää edistämään meille niin tärkeiden vanhusten hyvinvointia myös tulevaisuudessa.

LÄHTEET

Aalto, T-M. 2014. Ikääntyneiden hoitotyön vetovoimaisuus- Vaasalaisten lähihoitajien ja alan opiskelijoiden näkökulma. Sosiaali- ja terveystieteiden Pro gradu-tutkielma. Vaasa. Viitattu 27.4.2021

https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/6849/osuva_5830.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Aappola, J. 2017. Lähihoitajaopiskelijoiden ja ikäihmisten aidot kohtaamiset kotihoidon digitaalisessa oppimisympäristössä- vetovoimaan vanhustyön koulutukseen. Ammattikasvatuksen aikakauskirja, 19(3), 67-74. Viitattu 27.4.2021

<https://journal.fi/akakk/article/view/84783/43853>

Abrahamsen, J. 2019. A Longitudinal Study of Nurses' Career Choices: The Importance of Career Expectations on employment in care of older people. Viitattu 18.9.2020

https://oda.hioa.no/nb/item/asset/dspace:39707/Abrahamsen_JAN2019_bibliotek.pdf

Carver, E.; Kamppari, K.; Kymäläinen, H-R.; & Lakkala, M. 2016. Opas projektityöskentelyyn. Tieteestä toimintaa verkoston julkaisu. Helsingin yliopisto. Viitattu 23.9.2020

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/160099/Opas_projektity%C3%B6skentelyyn_2016.pdf?seq

Cheng M, Cheng C, Tian Y, Fan X. 2015. Student nurses' motivation to choose gerontological nursing as a career in China: A survey study. Nurse Education Today 35 (7), 843–848. Viitattu 22.9.2020

<https://doi.org/10.1016/j.nedt.2015.03.001>

Chew, D.; Greenhill, J & Mellor, P. 2007. Nurses' attitudes toward elderly people and knowledge of gerontic care in a multi-purpose health service (MPHS). Australian journal of advanced nursing. Viitattu 21.9.2020

https://www.researchgate.net/journal/0813-0531_The_Australian_journal_of_advanced_nursing_a_quarterly_publication_of_the_Royal_Australian_Nursing_Federation

Finlex 2014. Ammattikorkeakoululaki. Viitattu 15.9.2020

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140932?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=ammattikorkeakoulu>

Finlex 1994. 5 § (20.3.2015/262) Oikeus harjoittaa eräitä muita terveydenhuollon ammatteja ja ammattinimikkeen käyttöoikeus Suomessa suoritetun koulutuksen perusteella. Viitattu 18.9.2020

<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940559>

Flinkman, M. 2019. Miten edistetään vanhustyön vetovoimaa. Terveyspoliittinen seminaari. Tehy. Viitattu 7.10.2020

https://www.tehy.fi/fi/system/files/mfiles/luentomateriaali/2019/miten_edistetaan_vanhustyon_vetovoimaa_flinkman_mervi_tehy_id_14443.pdf

Ghadakpour, S.; Gholamzadeh, S.; Khademian, Z. & Khastavaneh, M. 2018. The effects of empathy skills training on nursing students' empathy and attitudes toward elderly people. BMC Medical education. Viitattu 22.9.2020

<https://doi.org/10.1186/s12909-018-1297-9>

Gilmour, J & Rodgers, V. 2011. Shaping student nurses' attitudes towards older people through learning and experience. Nursing praxis in New Zealand inc. Viitattu 22.9.2020

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/22375376/>

Gustavsson, S.; Lindencrona, C. & Söderhamn, O. 2001. Attitudes toward older people among nursing students and registered nurses in Sweden. Viitattu 21.9.2020

<https://doi.org/10.1054/nedt.2000.0546>

Harri, M.; Takaluoma, M. & Vehviläinen, S. 2007. Koulutuksella arvostusta vanhustyöhön. Aikuis-
kasvatus. Näkökulmia tutkimukseen. Viitattu 21.9.2020

<https://journal.fi/aikuiskasvatus/article/view/93783/52461>

Hautala, S. 2008. Terveystieteiden alan opiskelijoiden suhtautuminen vanhusten hoitotyöhön. Pro gradu tutkielma. Tampereen yliopisto. Lääketieteellinen tiedekunta. Hoitotieteen laitos. Viitattu 22.9.2020

<http://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-19003>

Helsingin yliopisto 2020. Tutkimusetiikka. Hyvä tieteellinen käytäntö. Viitattu 23.9.2020

<https://www.helsinki.fi/fi/tutkimus/tutkijan-palvelut/tutkimusetiikka>

Himanen, S.; Tulijoki, J. & Uschanov, P. 2020. Vaativa vanhustyö on vetovoimatekijä, mutta huonot työolot karkottavat sairaanhoitajia. TAMKjournal. Viitattu 15.9.2020

<http://tamkjournal.tamk.fi/vaativa-vanhustyö-on-vetovoimatekijä-mutta/>

Hippa-hanke 2019. Viitattu 2.4.2021

<https://hippa.metropolia.fi/2019/12/hippa-hankkeen-benchmarking-matka-sittardiin-hollantiin-19-21-11-2019/>

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Bookwell Oy, Porvoo 2018.

Hofler, L & Thomas, K. 2016. Transition of new graduate nurses to the workforce. Challenges and solutions in the changing health care environment. North Carolina Medical journal. Viitattu 22.9.2020

<https://doi.org/10.18043/ncm.77.2.133>

Honkonen, A. 2019. Lisää vetovoimaa sosiaalialan vanhustyöhön. Tutkimuksellinen kehittämissyö. Sosionomi YAMK. Vanhustyö ylempi AMK. Metropolia ammattikorkeakoulu. Viitattu 15.9.2020

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/262729/Honkonen_Anniina.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Hyvärinen, J. 2020. Fysioterapiaopiskelijoiden näkemyksiä vanhustyöstä. Metropolia ammattikorkeakoulu. Fysioterapeutti YAMK. Viitattu 28.3.2021

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020112023548>

Janhonen, S & Nikkonen, M. 2003. Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Helsinki: WSOY.

Kaarlela, K-M. 2013. Sairaanhoidajien työtyytyväisyys vanhustyössä. Pro gradu- tutkielma. Hoitotiede. Hoitotyön johtaminen. Itä-Suomen yliopisto. Hoitotieteen laitos. Viitattu 21.9.2020

https://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20130261/urn_nbn_fi_uef-20130261.pdf
Viitattu 15.9.2020

Kaihlainen, A-M. 2019. From a nursing student to a registered nurse. Final clinical practicum facilitating the transition. Turun yliopiston julkaisuja. Viitattu 21.9.2020

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-7965-3>

Kajander-Unkuri, S. 2015. Nurse competence of graduating nursing students. Department of nursing science, Faculty of medicine, university of Turku. Finland. Annales universitatis Turkuensis. Painosalama oy. Turku. Viitattu 15.9.2020

<https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/103403/AnnalesD1158Kajander-Unkuri.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Kivelä, S-L. 2006. Geriatrisen hoidon ja vanhustyön kehittäminen. Selvityshenkilön raportti. Sosiaali ja terveysministeriö. Helsinki. Viitattu 15.9.2020

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70723/Selv200630.pdf?sequence=1>

Kuitunen, H. 2015. Vapaasti kirjoitettu vanhuus. Vanhuuden diskursiivinen rakentuminen sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden kirjoitelmissa. Gerontologian ja kansanterveyden Pro gradu tutkielma. Terveystieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 22.9.2020

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-201508112643>

Kurtti, J. 2020. Hoitajaopintojen hakijamäärät laskevat tuhansilla, kun ala polkee kriisistä toiseen myös koulutuksen maine on kärsinyt. YLE uutiset. Viitattu 18.9.2020

<https://yle.fi/uutiset/3-11195636>

Kuukka, A & Kuosa, M. 2016. Vanhustyön vetovoimaisuus tulevaisuudessa. Hoitoalan opiskelijoiden käsityksiä vanhustyöstä. Opinnäytetyö. Saimaan ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. YAMK Lappeenranta. Viitattu 22.9.2020

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2016082313778>

Koskinen, S. 2016. Nursing students and older people nursing. Towards a future career. Turun yliopiston julkaisuja. Viitattu 15.9.2020

<https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/121990/AnnalesD1223Koskinen.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Launonen, M. 2014. Sairaanhoidajien kuvauksia vanhusten hyvästä hoidosta terveyskeskuksen vuodeosastolla. Pro gradu-tutkielma. Hoitotieteen laitos. Terveystieteiden opettajan koulutusohjelma. Itä-Suomen yliopisto. Terveystieteiden tiedekunta. Hoitotieteen laitos. Viitattu 18.9.2020

https://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20140503/urn_nbn_fi_uef-20140503.pdf

Laurea-ammattikorkeakoulu 2020. Sairaanhoidajakoulutus. Viitattu 18.9.2020

<https://www.laurea.fi/koulutus/sosiaali-ja-terveysala/sairaanhoitaja-amk/>

Lappalainen, S. 2020. Hoitajana tehostetussa palveluasimisessa: Tarkastelussa alalle hakeutumisen syyt ja muutostoiveet. Pro gradu- tutkielma. Yhteiskuntapolitiikka. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Humanistisyhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Juväskylän yliopisto. Viitattu 18.9.2020

<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/70135/URN%3ANBN%3Afi%3Aaju-202006224325.pdf?sequence=1>

Leino, N. 2008. Mieslähihoitajien kokemukset vanhustyöstä. Pro gradu tutkielma. Tampereen yliopisto. Hoitotieteen laitos. Viitattu 21.9.2020

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/79332/gradu03028.pdf?sequence=1>

Manninen, K. 2014. Experiencing authenticity- The core of student learning in clinical practice. Department of learning, informatics, management and ethics. Karolinska institutet, Stockholm, Sweden. Viitattu 15.9.2020

https://openarchive.ki.se/xmlui/bitstream/handle/10616/41988/Thesis_Katri_Manninen.pdf?sequence=1&isAllowed=y Viitattu

Mckusick, C & Minick, P. 2010. Why are nurses leaving? Findings from an initial qualitative study on nursing attrition. Research for practice. Medsurg nursing. Vol 19 no/No6. Viitattu 22.9.2020

https://www.researchgate.net/profile/Carol_Mackusick/publication/49852108_Why_are_nurses_leaving_Findings_from_an_initial_qualitative_study_on_nursing_attrition/links/53ea4e130cf28f342f41907f/Why-are-nurses-leaving-Findings-from-an-initial-qualitative-study-on-nursing-attrition.pdf

Montonen, V. 2018. Hoitajapula tulee, oletteko valmiina? – Terveystieteiden alan lähihoitajien kokemuksia organisaation vetovoimaisuuden edistämisestä. Pro gradu- tutkielma. Terveystieteiden tiedekunta. Itä-Suomen yliopisto. Sosiaali- ja terveystieteiden laitos. Viitattu 27.4.2021

https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/20603/urn_nbn_fi_uef-20181362.pdf?sequence=-1

Paunonen, M & Vehviläinen-Julkunen K. 1998. Hoitotieteen tutkimusmetodiikka. Helsinki: WSOY.

Räsänen, M. 2017. Mielekästä työtä ja sukupolvien välisiä kohtaamisia. Työllistymishankkeeseen osallistuneiden nuorten kokemuksia vanhustyön tekemisestä. Helsingin yliopisto valtiotieteellinen tiedekunta. Yhteiskuntapolitiikka. Pro gradu-tutkielma. Viitattu 7.10.2020

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/178557/Rasanen_Yhteiskuntapolitiikka.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Ruontimo, T. 2009. Vanhustyön vastuunkantajat. Sairaanhoidon pitkäaikaisen hoidon asiantuntijana. Lähihoitaja vanhusten hoidon erityisosaajana. Tehyn julkaisusarja B: 3/09. Viitattu 18.9.2020

https://www.tehy.fi/system/files/mfiles/julkaisu/2009/2009_b_3_vanhustyon_vastuunkantajat_id_24.pdf

Riihelä, T. 2020. Hoitajien sitoutuminen ikäihmisten hoitotyössä. Systemoitu kirjallisuuskatsaus. Pro gradu-tutkimus. Hoitotiede. Hoitotyön johtaminen. Itä-Suomen yliopisto. Terveystieteiden tiedekunta. Hoitotieteen laitos. Viitattu 18.9.2020

https://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20200961/urn_nbn_fi_uef-20200961.pdf

Saukko, K. 2020. Sairaanhoidajan intohimona työ ikääntyneiden parissa. OAMK. Viitattu 18.9.2020

<https://www.oamk.fi/fi/koulutus/oamkin-opiskelijatarinat/sairaanhoitajan-intohimona-tyo-ikaantyneiden-parissa>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2021. Henkilöstömitoitus iäkkäiden henkilöiden tehostetussa palveluasimisessa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa. Viitattu 2.4.2021

<https://stm.fi/iakkaiden-palvelut/henkilostomitoitus>

Stevens, J. 1995. A career with with old people, do nurses care for it?. an enquiry into professional enhancement strategies. Viitattu 21.9.2020

<https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2011.01.004>

Tarhonen, T. 2013. Gerontologinen osaaminen hototyössä. Pro gradu- tutkielma. Hoitotiede. Preventiivinen hoitotiede. Itä-Suomen yliopisto. Terveystieteiden tiedekunta. Hoitotieteen laitos. Viitattu 21.9.2020

<https://core.ac.uk/download/pdf/15170598.pdf>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2019. Kahdeksan faktaa vanhuspalvelujen tilasta. Viitattu 2.4.2021

<https://thl.fi/fi/-/8-faktaa-vanhuspalvelujen-tilasta>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2018. Kotihoidon ja ympärivuorokautisen hoidon asiakasmäärät, henkilöstö ja johtaminen 2018. Vanhuspalvelujen seurantatutkimuksen toimintayksikkökyselyn tuloksia. Viitattu 7.10.2020

<https://www.slideshare.net/THLfi/kotihoidon-ja-ymparivuorokautisen-hoidon-asiakasmrt-henkilst-ja-johtaminen-2018>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2020. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattioikeudet 2010-2018. Tilastoraportti 02/2020. Viitattu 21.9.2020

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139099/Tr02_20.pdf?sequence=5&isAllowed=y

Terveyskylä 2019. Väestön ikääntyminen Suomessa. Viitattu 7.10.2020

<https://www.terveyskyla.fi/ikatalo/ik%C3%A4%C3%A4ntyneelle/ik%C3%A4-ja-arki/v%C3%A4est%C3%B6n-ik%C3%A4%C3%A4ntyminen-suomessa>

Turun ammattikorkeakoulu 2020. Sairaanhoitaja AMK. Viitattu 18.9.2020

<https://www.turkuamk.fi/fi/tutkinnot-ja-opiskelu/tutkinnot/sairaanhoitaja/>

Turun ammattikorkeakoulu 2020. Opinto-opas. Sairaanhoitajakoulutus. Turku S20A. Viitattu 18.9.2020

<https://opinto-opas.turkuamk.fi/index.php/fi/21632/fi/21706/PSHTS20A/year/2020>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisu 3/2019. Viitattu 5.5.2021

https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf

Tohmola, A. 2015. Gerontologisen hoitotyön tietoperusta, opetusmenetelmät ja koulutuksen tulevaisuuden haasteet. Pro gradu tutkielma. Terveystieteiden opettajan koulutusohjelma. Hoitotieteen ja terveyshallintotieteen tutkimusryhmä. Oulun yliopisto. Viitattu 22.9.2020

<http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201505241635.pdf>

Työ- ja elinkeinoministeriö 2015. Hoito- ja hoivapalvelualan tila ja tulevaisuudennäkymät. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. TEM-raportteja 3/2015. Viitattu 2.4.2021

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75084/TEM-rap_3_2015_web_15012015.pdf

United nations 2020. Ageing. Viitattu 7.9.2020

<https://www.un.org/en/sections/issues-depth/ageing/>

Valvira. Sosiaali- ja terveysalan lupa ja valvontavirasto. 2020. Vanhustenhuolto. Viitattu 7.9.2020

<https://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/sosiaalihuollon-palvelut/vanhustenhuolto>

Virtanen, A. 2018. Terveys ja sosiaalipalvelujen henkilöstö 2014. Tilastoraportti 1/2018. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 22.9.2020

<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201801252227>

KYSELY TURUN AMMATTIKORKEAKOULUN SAIRAAHOITAJAOPISKELIJOILLE

ENSIMMÄINEN KYSELY:

1. Ikä ja sukupuoli
2. Millaisia ajatuksia sinulla on vanhuksia kohtaan?
3. Millaisia ajatuksia sinulla on vanhustyötä kohtaan?
4. Näkisitkö itsesi vanhustyön tekijänä? (Perustelut)
5. Mitkä asiat vaikuttavat siihen miksi haluaisit tehdä vanhustyötä tai mitkä asiat myötävaikuttavat siihen, ettei haluaisi tehdä työtä vanhusten parissa?
6. Millaisiin asioihin toivoisit parannusta, jotta voisit nähdä itsesi vanhustyön tekijänä?
7. Millaisilla asioilla uskoisit, että vanhustyön houkuttelevuutta voisi lisätä?
8. Millaisilla asioilla uskoisit, että vanhustyön houkuttelevuutta voisi lisätä jo opintojen ja harjoittelun aikana?
9. Millaisella mielellä lähdet tulevaan työharjoitteluun vanhustyöhön?
10. Mitä odotat tulevalta työharjoittelulta vanhustyön toimintaympäristössä?
11. Haluaisitko sanoa vielä jotakin muuta?

TOINEN KYSELY HARJOITTELUN JÄLKEEN

1. Ikä ja sukupuoli
2. Millaisia ajatuksia sinulla on vanhuksia kohtaan nyt näin harjoittelun jälkeen?
3. Millaisia ajatuksia sinulla on vanhustyötä kohtaan nyt näin harjoittelun jälkeen?
4. Onko asenteesi muuttunut harjoittelun myötä koskien työskentelyä vanhustyön parissa valmistumisesi jälkeen?
5. Mitkä asiat vaikuttavat siihen, ettei asenteesi ole muuttunut tai on muuttunut harjoittelun myötä?
6. Millaisiin asioihin toivoisit muutosta tai parannusta, jotta voisit nähdä itsesi vanhustyön tekijänä?
7. Millaisena koet vanhustyön harjoittelujakson ajankohdan ja olisiko harjoittelun ajankohta parempi opintojen alku- vai loppupuolella?
8. Olisiko vanhustyön harjoittelujen ajankohdalla ja harjoittelujaksojen määrien lisäämisellä vaikutusta vanhustyöhön suhtautumiseesi?
9. Millaiseksi koit harjoittelun vanhustyön toimintaympäristössä?
10. Onko tämän harjoittelun ajankohdalla vaikutusta asenteisiisi koskien mahdollista työllistymistä vanhustyön pariin opintojen jälkeen?
11. Millaisilla asioilla uskoisit, että vanhustyön houkuttelevuutta voisi lisätä jo opintojen ja harjoittelun aikana, kun taustalla on nyt harjoittelujakso vanhustyön toimintaympäristössä?
12. Mille hoitotyön alalle uskoisit hakeutuvasi opintojen päätyttyä?
13. Haluaisitko sanoa vielä jotakin muuta?